

Калючы дрот між Воршай ды Смаленкам

Расея гатовая цягам двух сутак закрыць мяжу зь Беларуссю памежнымі войскамі. Сэнсацыйную інфармацыю агучыў кіраўнік Беларусі ў аўторак на сустрэчы са стаўрапольскім губэрнатарам Чарнагоравым. Камэнтуе Аляксандар Класкоўскі.

Старонка 16.

У машыне Анжалікі Борыс «знайшлі» наркатыкі

Непрызнаную ўладамі старшыньку Саюзу палякаў спрабуюць выштурхнуць у эміграцыю. Старонка 6.

Казахстан пераходзіць на лацінку

Нурсултан Назарбаеў абвясціў пачатак пераходу на лацінскі правапіс і казахізацыі краіны. Старонка 8.

Дзяды маладзеюць

Большую частку ўдзельнікаў штогадовага мэмарыяльнага шэсьця ў Курапаты сёлета склала моладзь. Старонка 7.

«Рок-Кола» пад знакам «Мясцовага часу»

Тут чыноўнікі дзякуюць рок-музыкам за іхні выступ, а байкеры ахоўваюць канцэрт разам з брыгадай амонаўцаў. Піша Сяргей Будкін.

Старонка 20.

А судзьдзі хто?

Зьміцер
Дашкевіч
атрымаў
паўтара году
турмы.
Старонка 3.

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Судзьдзя Ала Булаш абвясчае прысуд Зьмітру Дашкевічу.

люстра дзён

- Зьміцер Дашкевіч: «Гэта наша вялікая перамога» 3
- Ня ўсе галадоўкі вядуць да перамогі 5
- У машыну Анжалікі Борыс падкінулі наркатыкі 6
- У хаўруснікаў Мілінкевіча шукалі сьпірт 6
- Дзяды маладзеюць 7
- хроніка 12
- Сэкунда вайны ў Іраку каштуе 6300 даляраў 19

з усіх старон

- Казахстан пераходзіць на лацінку 8

У нумары

камэнтары

- Павал Севярынец.
Малады фронт 12
- Віталь Тарас. Пераход на зімовы час, альбо Парадоксы страху 15
- Аляксандар Класкоўскі. Калючы дрот між Воршай і Смаленскам .. 16
- Сяргей Харэўскі. Марш у строй! 19

левым вокам

- Лёлік Ушкін. Факультэт канструктыўнай апазыцыі 17

музыка

- «Рок-кола» пад знакам «Мясцовага часу» 20

пошта рэдакцыі

- Садоўскі ізноў да Фядуты, Блаславенне перад дыскатэкай у БДУ ды іншае 18

мы самі

- Дзякуй 30

дзяды

- Яны адышлі ад нас за мінулы год 31

Зьміцер Дашкевіч:

Пасьпешлівы суд вынес прадказальнае рашэнне: паўтара году турмы лідэру беларускамоўнае моладзі.

1 лістапада завяршыўся суд над Зьмітрам Дашкевічам, лідэрам незарэгістраванага «Маладога фронту». Зьміцер абвінавачваўся ва ўдзеі й кіраванні гэтай арганізацыяй. Паводле артыкулу 193 ч.1 КК РБ маладафронтаўцу пагражала два гады знявольнення. Столькі і запатрабаваў пракурор Аляксандар Бароўскі. Судзьдзя Ала Булаш прысудзіла паўтара году знявольнення ў калёні агульнага рэжыму.

Справу «Маладога фронту» распачаў аддзел КДБ па барацьбе з тэрарызмам. У сьпісе падазраваных, апроч Зьмітра, спачатку былі Сяргук Лісічонок, Павал Красоўскі, Алег Корбан, Барыс Гарэцкі. Раённыя пракуратуры, згодна з распараджэньнем КДБ, дапыталі дзясяткі людзей як сьведкаў. Да суду давялі аднаго Зьмітра.

Дашкевіч быў зьмешчаны ў СІЗА 15 верасня. Моладзь разгарнула актыўную кампанію ў ягоную абарону. Ліст у падтрымку Дашкевіча падпісалі грамадзкія дзеячы, сярод якіх Аляксандар Мілінкевіч — ён узначаліў Камітэт у абарону Дашкевіча, інтэлектуалы, у тым ліку Ніл Гілевіч і Ўладзімер Арлоў, усяго 1 350 асобаў. Сотня сьведкаў пагадзілася даваць паказаньні ў працэсе.

Дзень першы

Працэс распачаўся 30 кастрычніка аб 11-й у судзе Кастрычніцкага раёну, што ў Доме правасудзьдзя на вуліцы Сямашкі.

АПЫТАНЬНЕ НА САЙЦЕ NN.BY

Хто мае рацыю і хто вінаваты ў беларуска-расейскім крызісе?

Вінаватая Расея: хоча падпарадкаваць Беларусь	36 (16.1%)
Вінаватая Беларусь: хоча эксплюатаваць Расею	12 (5.4%)
Вінаваты той, хто нажываецца на рээкспарце нафты	16 (7.2%)
Вінаватыя ворагі славянскіх народаў	4 (1.8%)
Заганны быў сам курс на інтэграцыю з Расеяй	155 (69.5%)

Усяго прагаласавала на 21.00 1 лістапада: 223

Шашачны турнір да 100-годзьдзя «Нашай Нівы»

Адбудзецца ў Менску 12 лістапада. Запрашаюцца ўсе ахвотныя шашысты — прафэсіяналы й аматары, будучы прызы. Даведкі — праз тэл. 8-029-342-95-54 (Канстанцін).

М Е Х
С Е Т К А В Ы
ДЛЯ ГАРОДНІНЫ
т. 669-25-82

«Гэта наша перамога»

Падтрымаць Зьмітра прыйшло некалькі соцень чалавек. Хлопцы і дзяўчаты былі ў саколках з надпісам «Малады фронт» не спыніць!». Яны трымалі ў руках партрэты Дашкевіча і кветкі.

Неўзабаве пад'ехалі пасольскія аўто. Дыпляматаў прыняла судзьдзя А.Булаш. Яна не патлумачыла прычынаў закрыгасці працэсу і не дазволіла паслам прысутнічаць у залі. Не атрымаў дазволу і бацька Зьмітра Вячаслаў. Выйшаўшы да людзей, нямецкі пасол Марцін Гэкер параўнаў гэты працэс з палітычнымі судамі ў Нямецчыне 30-х.

Выказаць падтрымку Зьмітру прыехалі таксама вядомыя асобы: Аляксандар Мілінкевіч, Сяргей Калякін, Вольга Іпатава, Уладзімер Арлоў. Не засталіся ў баку і людзі, якія самі ці на прыкладзе сваіх блізкіх зведалі перасьлед: бацькі партнэраўцаў, Аляксандар Шалайка, Зьміцер Каспяровіч, Павал Красоўскі, Мікіта Сасім.

Моладзь пратэставала, ходзячы ланцугом з закладзенымі за галаву рукамі. Гаварыла малітвы і сьпявала «Магутны Божа».

А 13-й гадзіне выйшаў адвакат Зьмітра Аляксандар Галіеў і паведаміў, што на сёньня суд скончаны. На ім адбыўся допыт Дашкевіча. Адвакат таксама паведаміў, што пэўны час Зьміцер мог назіраць за падзеямі на двары. Канвой дазволіў яму 10 хвілінаў глядзець у акно. Ён сказаў таксама, што хлопец прыходзіць на паседжаньні зь Бібліяй.

Дзень другі

У аўторак а 10.00 ля суду сабралася блізу сотні чалавек. Насуперак чаканьням, хапуна ня здарылася.

ЮЛІЯ ДАШКЕВІЧ

Міліцыянты абмежаваліся часовым затрыманьнем траіх маладафронтаўцаў, якіх адпусьцілі без складаньня пратаколаў. Аб 11-й быў абвешчаны перапынак да 14-й гадзіны, пасля чаго мусілі апытаць сьведкаў.

Халоднае надвор'е не напужала моладзь, якая засталася ля суду да вечару. Да актывісткі Камітэту ў абарону Дашкевіча Насты Палажанкі зь сіцэнскай пошты датэлефанаваўся Павал Севярынец, які выказаў усім прысутным ля суду словы падзякі. Па абедзе да юнакоў зноў прыехала Іна Кулей з Камітэту абароны рэпрэсаваных, давезла правіянтую й кавы.

Стала вядома, што пракурор патрабуе для Зьмітра максимуму — два гады турмы, і што прысуд будзе вынесены на наступны дзень а 16-й. Судзьдзя матывавала гэта масавым незьяўленьнем сьведкаў на

суд. Такім чынам, усяго судовыя слуханьні доўжыліся трохі больш за шэсьць гадзінаў.

Дзень трэці

На вынясенне прысуду прапусьцілі бацьку Дашкевіча, дыпляматаў ды восем журналістаў.

Зьміцер трымаўся мужна і ўсьміхаўся. Першымі яго словамі было: «Гэта нашая перамога. Мы ўсё адно пераможам».

Бацьку не далі павітацца з сынам, ён толькі пасьпеў крыкнуць яму: «Сыне, я табой ганаруся!».

Даведаўшыся прысуд, людзі ля суду выцягнуліся ў ланцуг і пачалі скандаваць: «Ганьба!» і «Свабоду!». Потым яны завязалі вусны чорнымі стужкамі і сталі на калені. Пасьля моладзь паклала на прыступках суду кветкі і партрэты Зьмітра. Разам з усімі ў акцыі прымалі ўдзел А.Мілінкевіч з

жонкай.

Камэнтары

Адвакат Дашкевіча Аляксандар Галіеў лічыць такі прысуд жорсткім: «Прысуд вынесены паводле адпрацаванай на прыкладзе «Партнэрства» схемы».

Пасол Нямецчыны Марцін Гэкер: «Я спадзяваўся на іншае рашэньне і шакаваны, што мае надзеі не апраўдаліся. Я паведамлю аб стане справаў нашаму ўраду, ён будзе рабіць высновы».

Амбасадарка ЗША Карэн Ст'юарт: «Мы лічым прысуд Дашкевічу і ўвесь працэс палітычна матываваным, скіраваным на тое, каб ня даць Зьмітру Дашкевічу мірна выяўляць свае перакананьні. Мы будзем лічыць адказнымі за гэты прысуд тых, хто парушае правы чалавека».

Працяг са старонкі 3.

Зьміцер Дашкевіч: «Гэта наша перамога»

Праваабаронца Алесь Бяляцкі кажа, што выканаўцам гэтых працэсаў сорамна, таму і суды закрытыя: «Але змагаюся за свабоду варта памятаць, што яна даецца нялёгка, часта коштам уласнай свабоды».

Аляксандар Мілінкевіч уважае за гонар узначальваць Камітэт у абарону Дашкевічу і кажа, што гэты прысуд сьведчыць пра цыннізм уладаў.

Моладзевы актывіст Алёг Корбан упэўнены, што прысуд ніяк не паўплывае на дзейнасьць незарэгістраванага «Маладога фронту».

Сямён Печанко
Фота Юліі
Дарашкевіч

Вячаслаў Дашкевіч Зьмітру: «Сыне, я табой ганаруся!».

Разам з моладзьдзю ля суду пратэставалі А.Мілінкевіч з жонкай.

Ала Булаш

намесьніца старшыні суду Кастрычніцкага раёну Менску. Кар'еру распачынала машыністкай у Менскім гарадзкім судзе. У 1988 скончыла юрыдычны факультэт БДУ, у 1997 — Акадэмію кіраваньня пры прэзыдэнту. Магістар міжнароднага права. Мае 15-гадовы судовы стаж.

Вяла судовую справу паводле пазову рэдактара амэрыканскай газеты «Русская Америка» Аркадзя Мара да Беларускай журналісткі Ірыны Халіп і УП «Марат», а таксама справу паводле пазову да «Белорусской деловой газеты».

Ня ўсе галадоўкі вядуць да перамогі

Галадоўка ў абарону царквы «Новае жыццё» ад 28 кастрычніка прыпыненая да рашэння Вышэйшага гаспадарчага суду. Тым часам Алена Захожая, рабочая бабруйскай «Белшыны», якая 29 дзён трымала галадоўку на знак пратэсту супраць уціску Беларускага незалежнага прафсаюзу, трапіла ў больніцу. Пасля 10 дзён галадоўкі ў мэдсанчастку папраўчай каленіі «Віцьба-3» трапіў Аляксандар Казулін, былы кандыдат у прэзідэнты Беларусі.

Менск

27 кастрычніка старшыня Вышэйшага гаспадарчага суду Віктар Камяноў прызнаў рашэнне Менгарсуду аб канфіскацыі будынку царквы «Новае жыццё» неадпаведным закону. Але канчатковае рашэнне цяпер застаецца за Прэзідыюмам ВГС. Ён склікаецца раз на тыдзень і мусіць вынесці рашэнне цягам аднаго месяца. Праўнік царквы «Новае жыццё» зазначае, што гэта першы крок улады насустрач вернікам. Аднак у выпадку, калі ВГС палічыць рашэнне Менскага гарадскога суду законным, галадоўка будзе адноўленая.

У больніцах па-ранейшаму знаходзяцца чатыры чалавекі. Гэта жанчыны, што пратэставалі ад самага пачатку галадоўкі.

Працягваюцца акцыі салідарнасці з «Новым жыццём» за мяжой. Вернікі кіеўскай царквы «Эмануіл» пікетавалі беларускую амбасаду. Іх ліст у пасольстве браць адмовіліся, таму яго адаслалі поштай.

28 кастрычніка ў будынку царквы адбылося першае паседжаньне Грамадзянскай рады для арганізацыі салідарных дзеянняў. Гэтая Рада ставіць за мэту абарону правоў вернікаў. Сярод прысутных вярта адзначыць мастака Алеся Марачкіна, журналіста Сяргея Харэўскага, філэзафа Алеся Анціпенку, прадстаўнікоў праваабарончых арганізацый.

Вынікам паседжаньня сталіся заявы да СМІ, старшыні Менгарвыканкаму, вернікаў царквы і буйнейшых хрысціянскіх канфэсіяў. Ад СМІ

Рада патрабуе паўнаты і аб'ектыўнасці інфармацыі пра царкву, ад старшыні Менгарвыканкаму — хутчэйшага вырашэння канфлікту, вернікаў прадстаўнікі грамадзкасці запэўнілі ў падтрымцы і салідарнасці. У чацьвертай заяве ўтрымліваецца зварот да прадстаўнікоў найбуйнейшых хрысціянскіх канфэсіяў Беларусі, каб супольна дамагацца лібэралізацыі рэлігійнага заканадаўства.

Абвешчана таксама аб стварэнні працоўнай групы ў складзе Рады.

На нарадзе прысутнічалі пастары зь іншых цэркваў. Пастар царквы Ісуса Хрыста Барыс Чарнаглаз упэўнены, што змены неабходныя ня толькі ў сфэры свабоды веравызнання: «Мы сёння бачым, што свабода патрэбная ня толькі пратэстантам, але ўсім грамадзянам краіны. Прыклад гэтай акцыі паказвае, што гэта магчыма».

З прадстаўнікоў палітычных колаў прысутнічалі Аляксей Янукевіч, намеснік старшыні партыі БНФ, і Аляксей Шэін, прадстаўнік Мілінкевіча і руху «За свабоду!». Палітыкі выказвалі сваю салідарнасць з галадоўнікамі і абяцалі дапамогу.

С. Харэўскі і А. Анціпенка, што ініцыявалі зварот да хрысціянскіх канфэсіяў, заклікалі ўстрымацца ад празмернай эўфарыі і аптымізму. «У нашай краіне ўсе рашэнні прымае адзін чалавек, таму мусім быць рэалістамі», — зазначыў сп. Харэўскі. Алесь Анціпенка раіў наладжвацца на доўгую і цяжкую працу: «Толькі так мы зможам наблізіць такія

АНДРЭЙ ПЯНЧКЕВІЧ

чаканья перамены».

Наступнае паседжаньне Рады мае адбыцца ў бліжэйшы панядзелак.

Бабруйск

У той жа час у Бабруйску таксама прыпыненая галадоўка на знак пратэсту супраць уціску суполкі Беларускага незалежнага прафсаюзу на «Белшыне». Пасля звароту да ўдзельнікаў акцыі Рады Беларускага кангрэсу дэмакратычных прафсаюзаў з галадоўкі выйшлі амаль усе яе ўдзельнікі. Алена Захожая, што пратрымала галадоўку 29 дзён, трапіла ў больніцу з дыягназам «гіпэртанічны крыз». Жанчына страціла прытомнасць на працоўным месцы, і яе адвезлі ў больніцу. Аднак і тамака спн. Алена паведаміла мэдкам, што мае намер працягваць галадоўку.

У выніку акцыі патэсту галадоўнікі дамагліся ад кіраўніцтва выплаты ім прэмій і даплатаў на аздараўленьне. Нявырашаным таксама застаецца пытаньне рэгістрацыі суполкі неза-

лежнага прафсаюзу на «Белшыне».

Журналіст Аляксандар Старыкевіч, рэдактар інтэрнэт-газэты «Салідарнасць», якая шмат піша пра незалежны прафсаюз, кажа, што вынікі акцыі пратэсту на «Белшыне» пакуль няясныя. «Галадоўка дала пэўныя вынікі — вышлату прэміяў і кампэнсацыяў, але ў пытаньні рэгістрацыі пярвочкі ўлады трымаюцца да апошняга».

Віцьба

Зьмяшчэньнем у мэдсанчастку скончыліся 10 дзён галадоўкі для Аляксандра Казуліна, што адбывае пакараньне ў папраўчай каленіі «Віцьба-3». А. Казулін з 20 кастрычніка распачаў бестэрміновую галадоўку з мэтай дамагчыся разгляду ў Радзе Бяспекі ААН сытуацыі ў Беларусі.

31 кастрычніка яго наведваў кіраўнік місіі АБСЭ ў Беларусі пасол Оке Пэтэрсан. Зь ягоных словаў, палітык-вязень выглядае фізычна саслаблым, але бадзёрым у духу.

Сямён Печанко

У машыне Анжалікі Борыс «знайшлі» наркатыкі

Гарадзенская рэгіянальная мыгня ў аўторак завяла крмінальную справу аб кантрабандзе наркатыкаў. Гаворка ідзе пра пакецікі зь белым парашком, знойдзеныя ў аўтамабілі, якім ехала непрызнаная старшынька Саюзу палякаў **Анжаліка Борыс (на фота)** 29 кастрычніка. Экспэртны выявілі, што ў пакетах знаходзілася наркатычнае рэчыва. «Пакуль невядома, што гэта за наркатыкі. Спачатку казалі, што гераін, потым — амфэтамін, потым — гашыш, — паведаміў прэс-цэнтру «Харты'97» польскі актывіст Анджэй Пачобут. — У лю-

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

бым выпадку, я думаю, яны не затым падкінулі гэтыя пакеты ў машыну Анжалікі Борыс, каб потым паведаміць, што там пральны парашок», — кажа ён.

Пакуль Борыс мае праходзіць у справе як сьведка. Аднак аўтамабіль, у якім былі знойдзеныя наркатыкі, мыт-

нікі дагэтуль не вярнулі.

«Гэта звычайная правакцыя, — абураецца Борыс. — На мязгу нас вельмі доўга правяралі, а потым раптам знайшлі ў люстэрку задняга віду тры маленькія пакуначкі зь нейкім парашком. Пакеты былі загорнутыя ў белую вельмі чыстую марлю. Але ў гэты дзень ішоў дождж! Калі б пакеты ляжалі там раней, тканіна абавязкова б выпацкалася. Я ўпэўненая, што гэтыя пакеты былі нам падкінутыя. Пасьля надгляду нас пад канвоем адвезьлі ў псыхдыпансэр у Горадню, бралі кроў на аналіз. Гэта былі людзі ў

цывільным, якія адмаўляліся назваць сябе. Гэта мае на мэце запалохаць актывістаў-палякаў», — заявіла Анжаліка Борыс.

За рулём быў польскі актывіст Анджэй Лісоўскі, зь імі ехала яшчэ Тарэса Сілівончык. Аўтамабіль «Аўдзі» належыць Лісоўскаму. У сераду яго дапыталі як падазраванага па справе.

У Вільні Борыс брала ўдзел у працы Эўрапейскага саюзу польскіх арганізацыяў. Гэта ня першае яе затрыманьне.

У Польшчы ўзьнялася хваля абурэньня. На думку польскае прэсы, беларускія спэцслужбы бяруць на ўзбраеньне нізкія мэтады змаганьня з інішадумцамі, а саму Борыс імкнучца выпштурхнуць у эміграцыю.

Мікола Бугай

У хаўруснікаў Мілінкевіча шукалі сьпірт

Вечарам 30 кастрычніка супрацоўнікі ААПШ Маскоўскага РУУС Берасьця правялі ператрус у памяшканьні суполкі «Дзедзіч».

Міліцыянты патлумачылі, як яны казалі, «агляд» тым, што праз тэл. 02 невядомы паведаміў, што ў гэтай хаце ідзе бойка, чуваць крыкі. У гэты час у офісе знаходзіўся толькі Зьміцер Шыманскі — кіраўнік берасьцейскай арганізацыі Партыі БНФ, які на выбарах узначальваў гарадзкі штаб Мілінкевіча. Увайшоўшы ў памяшканьне, міліцыянты пачалі цікавіцца друкаванай прадукцыяй, якая там знаходзілася. У выніку яны забралі 15 заяваў аб уступленьні ў Партыю БНФ, 500 чыстых блянкаў заяваў, 800 асобнікаў дакладу камітэту па правах чалавека ААН аб сытуацыі з правамі чалавека ў РБ. Забраныя таксама каля 50 асобнікаў бюлетэняў «Навіны БНФ», «Моладзь БНФ», «Дзедзіч».

Варта адзначыць, што міліцыянты паказалі сп. Шыманскаму пастанову аб правядзеньні «агляду», у якой адсутнічалі імя і подпіс пракурора, што павінен санкцыянаваць агляд памяшканьня. «Міліцыянты робяць усё, каб мы не маглі працаваць, — наракае Зьміцер. — Варта

забавіцца ў офісе больш чым на 15 хвілін, прыяжджае патрульная машына».

Аглядам кіраваў начальнік ААПШ Юры Сыцпусок. Удзельнічалі ягонны намесьнікі Аляксандар Тарасевіч і Аляксей Сямёнаў. За дзеяньнямі сваіх падначаленых, якія «правяралі крыкі», сачыў ажно намесьнік начальніка УУС Берасьцейскага аблвыканкаму Алег Бандарук, паведамляе З.Шыманскі.

А 31 кастрычніка ўжо ў Горадні супрацоўнікі міліцыі і спэцслужбаў уварваліся ў кватэру **Юлі Коцкай (на фота)**, супрацоўніцы прэсавай групы Мілінкевіча, а пасьля і ў хату яе маці. Паводле інфармацыі прэс-службы Мілінкевіча, міліцыянты паказалі ордэр, падпісаны сьледчым Расолькам, які вядзе справу віцебскіх выбухаў, а ў свой час шукаў Ганчара з Захаранкам. Хату Коцкай узялі ў аблогу яшчэ з 29 кастрычніка. Маніліся ператрэсьці, аднак хата была замкнёная. Міліцыянты паведамілі суседзям, што нібыта быў сыгнал, што з дому вывозяць сьпірт. Пасля гэтага міліцыянты наведалі маці Юліі. Аднак спадарыня адмовілася ехаць адмыкаць хату, пакуль няма санкцыі пракурора. За пару гадзінаў міліцыянты вярнуліся бяз санкцыі, але з

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

новым падазрэннем: нібыта ў хаце апروح сьпірту фальшуюць дакумэнты. Жанчына зноў адмовілася адмыкаць хату. Так і доўжылася два дні.

У хаце маці сканфіскавалі аргтэхніку і 6 пачкаў паперы. У кватэры Юлі нічога не знайшлі.

29 кастрычніка ў Горадні затрымалі Андрэя Кусельчука, дарадцу Мілінкевіча. Пасадзілі на трое сутак нібыта за непэнзурную ляянку.

Гэтыя скаардынаваньня дзеяньні выгледваюць «адказам» на прысуджэньне Мілінкевічу прэміі імя Сахарова.

МБ

Дзяды маладзёюць

Большую частку ўдзельнікаў штогадовага шэсьця сёлета склала моладзь.

Удзельнікаў дазволенага нядзельнага шэсьця ў Курапатах на ст.м. «Парк Чалоскінцаў» сустрэлі людзі ў цывільным ды міліцыянты з мінашукальнікамі. Сем чалавек былі схопленыя наўпрост на станцыі. Калёна, што гатовая была ўжо рушыць, пэўны час стаяла, чакаючы на вызваленне схопленых дэманстрантаў. Неўзабаве затрыманых адпусцілі, сканфіскаваўшы ў іх сымболіку.

Нягледзячы на гэтае дэманстрацыйнае запалохваньне, настрой удзельнікаў быў цвёрды. Над калёнай луналі нацыянальныя штандары, партыйная сымболіка і сьцяг Менску. Транспаранты перасьпэрагалі жыхароў Менску пра тое, што «Саюз Беларусі і Расеі — гэта вайна й галечка», а банэр незарэгістраванага «Маладога фронту» запрашаў запісацца ў сьведкі на карысьць Зьмітра Дашкевіча на суд. Моладзі на гэтай акцыі было шмат. Маладзёны дэманстравалі саколкі з надпісам «Малады фронт» не спыніць!» Моладзі і сапраўды было не ўтрымаць:

арганізатары некалькі разоў спынялі калёну, каб людзі сталага веку ў хвасьце шэсьця маглі яго здагнаць.

Людзі на вуліцах па-рознаму рэагавалі на шэсьце, але часцей прыхільна. Кіроўцы вітальна сыгналілі, праяжджаючы паўз шэсьце. А дзеці ў турысцкім «Ікарусе» паўскоквалі з месцаў і замахалі рукамі дэманстрантам.

У Курапатах, дзе ў 1930-я гады сталіністы расстралялі дзясяткі тысячаў грамадзянаў Беларусі, людзі расклалі па крыжох прынесеныя кветкі, запалілі зьнічкі. Неўзабаве рапачаўся мітынг. Вядоўца Валер Буйвал падзякаваў усім удзельнікам шэсьця і адначасна, што сёлета як ніколі шмат моладзі. Зачыталі ліст Зянона Пазыняка, натхнёна выступіў Юры Беленькі — намесьнік старшыні Кансэрватыўна-хрысьціянскай партыі БНФ, што арганізавала шэсьце.

Дзень скончыўся ўсталяваньнем дванаццаці новых крыжоў.

Сямён Печанко,
фота photo.bymedia.net

Казахстан пераходзіць на лацінку

Нурсултан Назарбаеў абвесьціў пачатак пераходу на лацінку і казахізацыі краіны. Аналітыкі бачаць у гэтай падзеі ня толькі лінгвістычныя чыньнікі.

Нягледзячы на быццам прыязныя дачыненні Масквы і Астаны, Казахстан усё настойлівей дэманструе сваё імкненне да самастойнай замежнапалітычнай гульні — яму відавочна цесны вобраз «апошняга саюзніка Расеі». У аўторак прэзідэнт Казахстана Нурсултан Назарбаеў у часе выступу на паседжанні Асамблеі народаў Казахстана (гэта кансультацыйна-дарадчы орган пад старшынствам прэзідэнта, у якім рэпрэзэнтаваны ўсе нацыянальнасці рэспублікі) зноў загаварыў пра прыкрытэт казаскай мовы над астатнімі і пра магчымы перавод казаскай пісьменнасці з кірыліцы на лацінку. Дакладней, ня проста магчымы, а неўзабаве чаканы: па даручэнні прэзідэнта праз паўгодку яму мусяць падаць канкрэтныя прапановы пра гэта.

Назарбаеў нагадаў, што цяпер казахі ў розных краінах выкарыстоўваюць тры альфабэты. У Казахстане, Расеі й шэрагу краінаў СНД ужываецца кірыліца, у Турцыі і эўрапейскіх краінах — лацінка, а ў Кітаі — арабскі шрыфт.

«Лацінская графіка дамінуе сёння ў камунікацыйнай прасторы. Не выпадко-

ва шмат якія краіны, у тым ліку постсавецкія, перайшлі на лацінку», — падкрэсліў прэзідэнт Казахстана.

Фактычна, Назарбаеў мае абсалютную рацыю. Але палітычна новая ініцыятыва Казахстану выглядае як яшчэ адна яскравая праява новай тэндэнцыі на прасторы былога СССР — страты Масквой

сваіх апошніх саюзнікаў па СНД.

Сяброў губляюць толькі аднойчы

Значныя даходы ад нефтагазавага і здабывальнага сэктараў эканомікі, каласальныя замежныя інвэстыцыі як з Захаду, так і з Усходу вывелі Казахстан у лік першых дзяржаў сьвету ў тэмпях росту эканомікі. Зразумела, з такім багажом Астане ўсё меней даспадо-

бы роля меншага брата Расеі.

Мяркуючы з усяго, у Маскве не гатовыя зьмірыцца з гэтай думкай. У такіх умовах у Казахстану застаецца адзін варыянт, ужо правяраны іншымі сябрамі СНД (у прыватнасці, Грузіяй, Украінай і Малдовай), — перавесці вэктар пошуку саюзнікаў на Запад. І ў гэтым працэсе магчымы пераход на лацінку можа быць сур'ёзным аргумэн-

Юшчанка Назарбаеву: будуйма нацыі!

там на карысьць Астаны, які напэўна не застанеца незаўважаным.

Калі такі працэс сапраўды запушчаны, ягоньня вынікі акажуцца надзвычай нэгатыўнымі для Масквы. Да апошняга часу менавіта Казахстан разам зь Беларуссю лічыліся найбольш вернымі і пасьлядоўнымі стратэгічнымі саюзнікамі ды партнёрамі Расеі. Але стасункі зь Менскам рэзка пагоршыліся пасля таго, як расейскі бок аб'явіў пра непазьбежнае значнае павышэньне цэнаў на газ, які пастаўляецца ў Беларусь. Гэта справакавала прэзыдэнта Беларусі А. Лукашэнку на шэраг даволі рэзкіх дыпламатычных выпاداў на адрас Расеі. На што Масква адказала яшчэ больш рэзкім крокам: перанесла саміт лядашчага СНД зь Менску ў Астану, прадэманстраваўшы сваё нежаданьне ісьці на якія-кольвек саступкі. Аднак і гэты дэманстрацыйны крок, які, магчыма, мусіў быў паказаць Казахстану добрую волю паўночнага суседа і гатовасьць да кампрамісаў, калі меркаваць паводле апошніх заяваў Назарбаева, быў праігнараваны. Магчыма, таму што быў зроблены запозна.

Адзінкі незалежнасьці

Палітычную значнасьць магчымага пераводу казаскай пісьменнасьці на лацінку падкрэсьлівае і яшчэ адзін акцэнт, зроблены Нурсултанам Назарбаевым. У сваім выступе на паседжаньні асамблеі прэзыдэнт Казахстану наўпрост заявіў: казаскай мове ў рэспубліцы будзе аддадзены прыярытэт. Ураду даручана выпрацаваць меры матэрыяльнага стымуляваньня вывучэньня казаскай мовы неказахамі і вывучэньня ў школах казаскай гісторыі і літаратуры на дзвюх мовах адразу.

«Моладзь у Казахстане мусіць усьведамляць: бязь веданьня дзяржаўнай мовы працаваць у дзяржаўных органах, сфэры паслуг, праваахоўных органах ці судовай сфэры будзе немагчыма», — заявіў Назарбаев.

Праўда потым, нібы смянуўшыся, прэзыдэнт узнёс хвалу і расейскай мове. Маўляў, тое, што ўся краіна размаўляе на «вялікім і магучым», — гэта правільна, так і мае быць: «Масвае валоданьне адной з сусветных моваў, якой зьяўляецца расейская, мільёнамі казахаў ёсьць чыннікам, які пашырае інфармацыйныя далягяды ў сучасным

сьвеце».

Дэпутат парламэнту, лідэр партыі «Ак Жол» Аліхан Баймэнаў мяркуе, што «гэта болей прагматычны крок, чым палітычны». «У Казахстане выкарыстоўваецца вытворная кірыліца — у адрозьненьне ад расейшчыны, 42 сымбалі, што моцна ўскладняе інфарматызацыю краіны, — сьцьвярджае палітык. — Для нас гэта вялікая праблема: мы плацім болей за адзінку інфармацыі».

Але ў сьвятле іншых падзей, што датычаць расейска-казаскіх стасункаў, ініцыятыва Назарбаева выглядае хутчэй палітычнай. На нядаўняй міждзяржаўнай канфэрэнцыі ў Актаў, прысьвечанай пытаньням энэргарэсурсаў на Касьпіі, Астана дала зразуменьце расейскім партнёрам, што чакае ад Масквы парытэту ва ўзаемінах ва ўсіх сфэрах — і ў эканамічнай, і ў палітычнай. І выступ прэзыдэнта Назарбаева выглядае хутчэй працягам гэтай лініі, чым прыватнай ініцыятывай.

Такім чынам, можна канстатаваць, што Судружнасьць Незалежных Дзяржаў перажывае дужа цяжкія часы. Больш за тое, незайздросная сытуацыя і ў

двухбаковых міждзяржаўных стасунках у самой Судружнасьці. Ці прывядзе гэта да поўнага, юрыдычна аформленага распаду СНД, пакажа час. Найхутчэй, ніхто зь лідэраў Судружнасьці ня стане ініцыяваць падобнае разьвіцьцё падзей. У той жа час, відавочна, што ні пра якое разьвіцьцё інтэграцыі ў СНД няма і гаворкі. Хутчэй гаворка можа ісьці пра карэньны перагляд Расеяй сваёй палітыкі ў дачыньнях зь блізімкам замежжам, якая ў выніку можа зьвесціся да аднаго з варыянтаў: альбо Масква будзе жорстка ціснуць на сваіх партнёраў і патрабаваць ад іх падпарадкаванай ролі і ў выніку страціць іх, альбо першым гульцам на постсавецкай прасторы удала прымуць Крэмль выбудаваць зь імі больш-менш раўнапраўныя стасункі, што ў выпадку пагаршэньня ўнутрыпалітычнай сытуацыі ў Расеі зноў-такі можа прывесці да пераарыентацыі ейных партнёраў з СНД на Захад.

У складзе Расеі толькі Татарстан выказаў жаданьне перайсьці на лацінку. У 1999 годзе ў рэспубліцы быў прыняты закон «Пра ўзнаўленьне альфэбэту на аснове лацінскай графікі». У 2004 годзе пастановай Вярхоўнага суду Татарстану ён быў скасаваны.

Узбэкістан і
Азэрбайджан
таксама
маюць
правапісы на
аснове
лацінкі.

Болей пра беларускую
лацінку тутак

<http://www.cus.cam.ac.uk/~np214/lacinru.htm>

Сайт, прысьвечаны
беларускай лацінцы
lacinka.org

Мірон узняў сцяг над Віцебскам

26 кастрычніка ўвечары над так званым «сінім домам» пры вуліцы Леніна быў узняты бел-чырвона-белы сцяг. Мясцовыя актывісты Барыс Хамайда і Аляксандар Салаўян распавялі, што нацыянальны штандар быў прымацаваны на даху будынку да лічбы «974», якая азначае дату заснавання Віцебску. Да сцяга была прыкладзена цыдулка, падпісаная: «Са сцягам Кастуся Каліноўскага мы пераможам! Мірон».

Паводле радзё «Свабода»

У Бабруйскую крэпасць заганяюць палі

Рада ў пытаньнях гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры

Фарты Бабруйскай крэпасці.

ВЕРАНІКА ДІДЯЛОК

зацьвердзіла праект будаўніцтва ў Бабруйскай крэпасці лядовага палацу. Але пры ўмове, што гістарычны помнік, якому хутка будзе 200 гадоў, захавасца. А ў гэтым ёсць сумневы. «Аўтары праекту зрабілі падыход да палацу так, што зьнішчаецца гістарычная архітэктура валоў, — расказаў Армэн Сардараў, дэкан архітэктурнага факультэту БНТУ. — Новыя памяшканьні Люўру збудавалі ў двары гэтага гістарычнага помніка. Усё зроблена настолькі далікатна, што не парушае архітэктуры Люўру». Такого архітэктар чакае і ад беларускіх будаўнікоў. Аднак зьмяніць нешта ня ўдасца, бо яшчэ на «Дажынках» кіраўнік дзяржавы заклаў капсулу ў падмурак будучага палацу. Ужо заганяюць палі, замоўлены каркас з мэталаканструкцыі.

У свой час Бабруйская крэпасць была найбуйнейшай у Эўропе. Яе плошча перавышала 120 гектараў. Будаўніцтва крэпасці пачалося ў 1810 годзе на месцы сярэднявечнага замчышча.

У Віцебску абрабавалі банк

26 кастрычніка невядомы абрабаваў разьлікова-касавы цэнтар «Беларусьбанк» на вуліцы Берасьценя. Мужчына ў масцы зайшоў у кабінку касы і пад пагрозай прадмета, падобнага да пісталета, загадаў касірцы аддаць яму ўсю наяўнасьць з касы. Рабаўнік зьнік з амаль пяцьцю тысячамі даляраў, 21 970 расейскімі рублямі, 4 мільёнамі беларускіх рублёў і 30 эўра. Як толькі налётчык выйшаў, касірка націснула «трывожную кнопку». Супрацоўнікі аддзяленьня «Ахова» прымчалі на месца за дзеве хвіліны, але затрымаць злачынцу па гарачых сьлядах

не змаглі.

У Менску стане адной вязьніцай меней

Папраўчая калёнія №1 на вуліцы Кальварыйскай будзе зачыненая. Калёнія разам з усёй інфраструктурай будзе разьмеркаваная ў ВК-3 (пасёлак Віцьба), ВК-12 (Ворша), ВК-17 (Шклоў) і ВК-22 (пасёлак Ваўчыныя Норы).

Што да Кальварыйскай, дык тамака пабудуюць жылы квартал. Інвэстарам выступае расейскае прадпрыемства. Дзеля гэтага разам з ВК-1 расчысьцяць увесь квартал у межах вуліц Кальварыйскай, Скрыганова, Бірузова і чыгункі. Зьнікне і аўтапарк №3.

У Слоніме ў раку абрынуўся мост

Мост праз Шчару на выезде ў бок Баранавічаў абваліўся ў канцы працоўнага дня. У вадзе апынуліся два рабочыя, якія там працавалі. Акрамя таго, што вымаклі ў халоднай вадзе, яны атрымалі пераломы. Масты звычайна бурацца, калі расьцягваюць будматэрыялы або калі дрэнна распрацаваны праект.

АК

Новая газетка ў Магілёве

Выйшаў першы нумар незалежнай газэты «Наш Магілёў». Яе наклад — 299 асобнікаў, аб'ём — 8 старонак. Газэта мае выходзіць раз на тыдзень.

МБ

Баўгарыя: прарасейскі кандыдат набраў аж чвэрць галасоў

Георгі Пырванаў другі раз выйграў прэзыдэнцкія

выбары ў Баўгарыі. Аднак за ягонага канкурэнта экстрэміста Волена Сідэрава прагаласавала каля 25% баўгараў.

49-гадовы Пырванаў, старшыня посткамуністычнай Баўгарскай сацыялістычнай партыі, з самага пачатку разглядаўся як самы імаверны пераможца. Аднак справа вырашылася толькі ў другім туры, бо падчас першага яўка выбаршчыкаў не дасягнула 50%.

Камэнтатараў у Эўропе непакоіць факт, што чвэрць жыхароў краіны, якая з 1 студзеня 2007 г. увайдзе ў склад Эўразьвязу, падтрымала Сідэрава, які мяркуе, што ягоная краіна павінна аб'яднацца з Расеяй.

Сідэраў упершыню праявіў сябе летась на парлямэнцкіх выбарах, калі створаная ім усяго толькі два месяцы раней партыя «Атака» адразу ж стала часьчэўтай сілай у парлямэнце.

Непрыхільны да Эўразьвязу і ЗША Сідэраў праславіўся як тэлежурналіст, нападаючы на нацыянальныя меншасьці, асабліва цыганоў. Ён не хавае таксама сваіх расісцкіх і антысэміцкіх поглядаў. Падчас прэзыдэнцкай кампаніі ён выступаў пад лэзунгам «Баўгарыя для баўгараў» і патрабаваў забараніць партыю баўгарскіх туркаў.

Раздробленая баўгарская правіца, нягледзячы на шматмесячныя перамовы, ня здолела выставіць адзінага кандыдата.

Будапэшт: 12 год за язду на танку

12 год зьявольленьня пагражае 65-гадоваму вэтэрану рэвалюцыі 1956 году, які прывёў у рух стары танк Т-34 з выставы і спрабаваў пратараніць ім паліцэйскі кардон.

Аказалася, што дзеля гэтага дэманстранты пры-

неслі ўласны акумулятар і кабэлі.

Групавы і ўзброены гвалт супраць службовых асобаў, а таксама пашкоджаньне транспартнага сродку — такія абвінавачаньні пракуратура хоча выставіць 65-гадоваму мужчыну, які пад арыштам чакае на рашэньне ў сваёй справе.

Вугорскі інтэрнэт-партал *Index* на знак пашаны да будапэшцкага танкіста зьмясьціў кампютарныя гульні, дзякуючы якім можна навучыцца кіраваць танкам.

Літва: збудуюць новую АЭС

У Вільні прайшло паседжаньне экспэртаў энэргетычных кампаній краінаў Балтыі: літоўскай *Lietuvos Energija*, латвійскай *Latvenergo*, і эстонскай *Eesti Energia*. На нарадзе вырашаліся пытаньні магчымасьці пабудовы трэцяга энэргаблёку Ігналінскай атамнай электрастанцыі. Бакі сьшліся ў меркаваньні, што гэта адбудзецца ў 2015 годзе. Фінансаваць будаўніцтва энэргаблёку будуць усе тры Балтыйскія

рэспублікі, а таксама, магчыма, інвэстары зь Нямеччыны, Францыі і Японіі.

Новая станцыя будзе каштаваць ад 2,5 да 4 мільярдаў эўраў.

Паводле рашэньня Эўразьвязу ў 2009 годзе Літва павінна спыніць апошні дзейны рэактар Ігналінскай АЭС, савецкай вытворчасьці, бо ён небясьпечны.

Шродэр Пуціна кахае

Выйшла кніга ўспамінаў экс-канцлера ФРГ.

«Яго сьціпласьць — незвычайная», «наведваючы Людмілу і Ўладзімера Пуціных, спазнаеш сапраўдную гасьціннасьць», «каб кіраваць такой вялікай краінай, трэба быць выключна спраўным і дысцыплінаваным».

Гэтак цёпла былы канцлер Нямеччыны Герхард Шродэр піша пра Пуціна.

Не прайшоў і год пасля сыходу Шродэра з палітыкі, як ён выдаў кнігу ўспамінаў, у якой лае А.Мэркель і перасьцерагае ад польскай непрыязнасьці да Расеі.

«Незалежнасьць у нямецкай замежнай палітыцы можа быць згубленая праз чапляньне за амэрыканскую спадніцу», — піша ён. Шродэр баіцца, каб антырасейская перадузятасьць, выкліканая інтарэсамі ЗША ды «гістарычнай польскай непрыязнасьцю да суседа», не сапсавала ўзаемянаў Эўропы з Расеяй.

Шродэр называў Пуціна «крыштальным дэмакратам». Пра Буша Шродэр піша халодна. Лічыць яго занадта пабожным: «Я магу зразумець, што можна будаваць сваё прыватнае жыцьцё на размовах з Богам. Праблемы пачынаюцца, калі на гэткай падставе прымаюцца палітычныя рашэньні».

Зялёная гарбата падаўжае жыцьцё

Зялёная гарбата падаўжае жыцьцё, скарачае сьмяротнасьць і гоіць сэрца. Да такіх глыбока навуковых высноваў прыйшлі японскія лекары з унівэрсытэцкай школы Тахоку ў Сэндаі, дасьледаваўшы больш як 40 тыс. чалавек.

Дасьледаваньне ладзілася з 1994 г. на паўночным усходзе Японіі, дзе зялёную гарбату спажываюць 80% насельнікаў і больш як 50% выпіваюць ад трох кубкаў штодня. Лік удзельнікаў дасьледаваньня, якія памерлі ад сардэчна-судзінных захворваньняў за справядачны пэрыяд быў скайне нізкі: менш за 1% у кожнай катэгорыі спажываньня гарбаты.

ВД паводле замежнае прэсы

Прэзэнтацыя эксклюзіўных калекцыяў італьянскага ювеліра Паскуале Бруні, што адбылася ў будынку Белдзяржфілярмоніі 27 кастрычніка.

Павал Севярынец
— у 1998—2004
лідэр незарэгістра-
ванага «Маладога
фронту». Асуджаны
за арганізацыю
акцыяў пратэсту
пасля рэфэрэндуму
2004 году. Цяпер
у высылцы
ў Малыя Сітне,
на поўначы
Полаччыны.

ПАВАЛ СЕВЯРЫНЕЦ

Малады фронт

Калі пераконваеш сіценцаў, што яны здольныя наладзіць сваё жыццё па-люндзку, па-беларуску й па-эўрапейску, большасць абьякава пацпевае плячыма: «А мы і так дажывем. Хіба што маладыя...»

Што ж маладыя? У Сітне іх ня надта й мала — чалавек трыццаць пяць ад 15 да 30 гадоў веку.

Вось Аляксей, ляснік са зламаным у высквай бойцы носам, лічыць, што сапраўдны беларускі сыяг — бел-чырона-белы, але апазыцыі ня верыць; быў моцна піў, але *закадзіраваўся*, каб зарабіць на сатэлітную талерку (далёкая мэта — французскі легкавік).

Вось Лявон, электрык з Чарнобыльскай зоны, прысланы сюды на разьмеркаваньне. Калісьці ў сёмай клясе праз фонд «Дзецям Чарнобылю» пабываў у Нямецчыне й ведае, што «там» жыцьцё лепш. Лявон кажа, што нам трэба хутчэй дамаўляцца з Эўропай ды Амэрыкай, «інакш мусульмане ды кітайцы пабяруць нас голымі рукамі».

Вось Віктар, стропальшчык, які ў 1996-м служыў ва ўнутраных войсках, стаю ў кардонах супраць маніфэстантаў Чарнобыльскага шляху; прызнаецца, што было вельмі страшна; цяпер просіць у мяне значку. На танцах б'е першы.

Вось Надзея, што нядаўна скончыла школу; нарадзіла дзіця ад сужыцеля, працуе на эстакадзе. Калі Надзея запяжарыла ізноў, брыгада ўмаўляла яе ісьці ў адпачынак, кідаль паліць ды піць, ды дарма: тая надарвалася на працы і ў выніку — выкідыш. Галасавала супраць Лукашэнка: «так далей нельга».

Вось Стасік, сьрата, мастак-самавук, аўтар акварэлі ў леспрамгасаўскай сталоўцы й усіх надпісаў у Алёшчы — ад «Ня ўлазь — заб'е» да інвэнтарных нумароў; робіць у лесе скуруарубам і як пагарэлец жыве ў інтэрнаце з «хімікамі». Хваліць час Шушкевіча, якога бачыў жыўцом, як служыў у Менску.

Вось Вікторыя, наша майстрыца, каталічка й змагарка з «максікам»; разам з мужам-лесніком хочучь навесці ў вёсцы парадак. Наракаюць: народ нічога ня хоча! — але штотаразу пачынаюць усё зноў.

А вось і Воля, працуе на абутковай фабрыцы ў Віцебску; дахаты прыяжджае хіба пару разоў на месяц. Узімку Воля збірае падпісы ў ініцыятыўнай групе Мілінкевіча; цяпер слухае беларускі рок, чытае на памяць Хадановіча і, вядома, носіць «крыльца» «За свабоду!».

Сіценская моладзь жывая, адкрытая й яшчэ

ХРОНІКА

Суд над Дашкевічам

30 кастрычніка пачаўся суд над **Зьмітром Дашкевічам**: яго вінавацяць у дзейнасьці ад імя незарэгістраванай арганізацыі «Малады фронт». 31 кастрычніка затрымалі моладзевых актывістаў **Івана й Ільію Шылаў** з Салігорску, якія прыхалі падтрымаць вязьня. Хлопцы, аднак, здолелі вырвацца.

Галадоўкі

25 кастрычніка пастару пратэстанцкай царквы «Новае жыццё» **Вячаславу Ганчарэнку**

Вышэйшы гаспадарчы суд прыгразіў штрафам у 200 базавых велічыняў за адмову пакінуць пам'яшканьне. 26 кастрычніка жонкі галадоўнікаў спрабавалі прайсьці на прыём да менскага мэра Міхаіла Паўлава, але іх не пусьціла ахова гарвыканкаму. **Сьвятлану Мацкевіч** затрымалі й абвінавацілі ў непадпарадкаваньні супрацоўнікам міліцыі. 27 кастрычніка яе аштрафавалі на 5 б.в. 28 кастрычніка галадоўнікі прыпынілі акцыю пратэсту: ім прыйшоў ліст, што старшыня Вышэйшага гаспадарчага суду апрадэставаў ранейшае рашэньне пра канфіскацыю маёмасьці.

30 кастрычніка спынілі галадоўку **прафсаюз-**

ня актывісты на заводзе «Белшына» ў Бабруйску: мужчыны спалаліся на тое, што зьнясілелі й ня могуць выконваць сваю працу. Акцыю пратэсту вырашыла працягваць толькі **Алена Захожая**.

23 кастрычніка: свабода сходаў

Сяргей Гоўша, Віктар Сырыца, Віктар Мязяк атрымалі адмоўны адказ з суду Баранавічаў: яны абскарджалі, што гарвыканкам адмовіў ім у дазvole на мітынг на 10 верасьня. Разам з тым суд вынес прыватнае азначэньне на адрас гарвы-

Яшчэ адзін чалавек звольнены за палітыку

26 кастрычніка звольнілі з працы сябра Магілёўскага абласнога камітэту Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Грамада) Ігара Барысава. Юрыдычнай падставай стала спыньненне працоўнага кантракту на дамоўленасць бакоў. Фактычна ж інжынэр Барысаў адчуваў пастаянны ціск з боку кіраўніцтва заводу і выслухоўваў пагрозы аб магчымым звальненні.

Асабліва шчыраваў і «выхоўваў» намеснік дырэктара ў пытаннях ідэалёгіі Л. Лебядзеўскі. Выявілася, што дзейнасць маладога сацыял-дэмакрата негатыўна адлюстроўваецца на... іміджы і маркетынгу прадпрыемства.

Ён — інжынэр — быў залічаны на магістарскую праграму «Дэмакратыя і грамадзянская супольнасць» у Эўрапейскі гуманітарны ўніверсітэт. Начальства рашуча адмовілася задаволіць заяву І.Барысава аб вызваленні яго ад працы на час устаноўчай сесіі. Галоўны мэтралёг С.Лагун безапэляцыйна заявіў, што Вільня — фашысцкі горад, а ЭГУ — анархічная ўстанова. «А ты, — сказаў ён свайму падначаленаму, — нефармал. Калі хочаш ехаць — кладзі заяву аб звальненні на стол!»

А тут у суботу 14 кастрычніка ў Магілёве адбыўся мітынг у падтрымку Аляк-

сандра Казуліна, і Ігар Барысаў праводзіў акцыю «Напішы ліст падтрымкі А.Казуліну». Пра гэта было дакладзена генэральному дырэктару «Магілёўліфтамашу».

Пасля дакладу ў гендырэктара інжынэру Барысава быў высунуты ўльтыматум:

- 1) адмовіцца ад вучобы ў ЭГУ;
- 2) напісаць заяву аб звальненні з адкрытай датай;
- 3) папрасіць прабачэння за неабдуманую дзейнасьць.

Была і чацьвёртая ўмова: на працягу месяца звольніцца з прадпрыемства без усялякіх адпрацовак і з чыстай працоўнай кніжкай.

«Я стаміўся баяцца, — кажа Ігар. — Я стаміўся маўчаць, таму ніколі не хаваў сваіх думак і рабіў тое, што лічыў неабходным. Адно магу сказаць: чаго не хапае нашым кіраўнікам, дык гэта чалавечнасці. Ніхто не заступіўся за мяне, ніхто не падтрымаў. Усе баяцца сваіх начальнікаў і калегаў, зубамі трымаюцца за свае крэслы. Час усё расставіць па сваіх месцах. Думаю, што маім начальнікам будзе вельмі няёмка».

Прэс-служба Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Грамада)

поўная сілаў — нягледзячы на адчайнае асяроддзе. «Калгас назаўжды» не ўспрымаецца імі як наканаваўне. Воля марыць арганізаваць на сіценскіх азёрах локсовую турбазу. Віка з Раманам усё больш абмяркоўваюць мясцовае самакіраванне ў вёсцы. Стасік прымерваецца да кіраўніцтва майстэрні, якая б вырабляла драўляныя сувэніры, тыя ж кошкі і рыштунак для агратурызму. Віктар мог бы зрабіцца пэрэфам усяго сіценскага памежжа; Лявон — формэрам, Надзея — шматдзетнай маці ды паважанай хатняй гаспадыняй; Аляксей — першарадным экалягам.

У адрозьненне ад старэйшых, сіценская моладзь ня хоча гніць у дрыгве да таго самага дня, калі прыйдзе час адказваць чарговым залётнаму агітатару: «А мы і так дажывем. Хіба што маладыя...»

Два мільёны сённяшніх маладых беларусаў працуюць, мараць, вераць, кахаюць, хварэюць — і няўхільна сталеюць. І зь імі падймаецца, фармуе прастору, усё больш выяўнай робіцца новая Беларусь, у якой няма месца ані прывідам камунізму, ані гасударсьцвеннай ідэалёгіі, ані масавым галадоўкам. Гэты малады фронт накатвае магутным узроставым валам і не пакідае нікага гістарычнага шанцу застойнай старасьці. Кожная нацыя ад часу да часу адчувае такі прыліў маладое сілы — і тады глыбінныя межы ламаюць пакаленьні, і пасья краіна не пазнае сябе.

У сакавіку на плошчы Каліноўскага малады фронт давёў, што не задаволіцца, як старэйшыя таварышы, працэсам або прамежкавымі міні-вынікамі, а будзе змагацца да перамогі. Давёў, што не зьбіраецца сьпівацца ад распачы, а будзе займаць вуліцы й плошчы аж да тае пары, пакуль ня зойме ўсю краіну. Вось гэты настрой, гэты дух, гэтая маладая вера і спалохалі рэжым. Вось за гэта карная машына і абрынулася на лідэраў-маладафронтаўцаў. За гэта сядзіць Фінькевіч, за гэта высоўваюць жахлівыя абвінавачаньні Кресоўскаму, за гэта рэпрэсуюць братоў ды бацькоў Шылаў, за гэта ўрэшце судзіць Дашкевіча.

Але спроба спыніць маладосьць, спыніць гісторыю, сам час — бессэнсоўная. Турмы, прапагандовыя ролікі й закрытыя суды робяць з маладафронтаўцаў нацыянальных герояў. Дзясяткі тысячаў падлеткаў, юнакоў, студэнтаў у пад'ездах, унівэрсытэцкіх аўдыторыях ды за кампутарамі абмяркоўваюць падзеі гэтае восені: «Ці чуў пра «Малады фронт»? Во крутыя хлопцы!» Карнікі сьсякаюць адну галаву, а замест яе вырастае тысяча.

Які б прысуд ні абвесьцілі Зьмітру Дашкевічу — немагчыма адгэрмінаваць нацыянальнае абуджэньне.

в.Малое Сітна

(Скарочана -- Рэд.)

Турмы й закрытыя суды робяць з маладафронтаўцаў нацыянальных герояў.

ХРОНІКА

канкаму за тое, што іх адказ заўнікам быў няпоўным і належным чынам не абгрунтаваны.

24 кастрычніка: Карніенку не выпускаюць

Віктар Карніенка падаў скаргу ў Чыгуначны райаддзел міліцыі Гомелю: яму адмаўляюцца даваць дазвол на часовыя выезды за мяжу.

У віцебскую абласную бібліятэку на сустрэчу зь літаратарамі не пусьцілі распаўсюдніка недзяржаўнай прэсы Барыса Хамайдэ.

У Сьветлагорску міліцыянты й ваенкамат турбуюць бацькоў моладзевага актывіста Міхаіла Наскова, які навуаецца за мяжой пасья веснавых акцыяў пратэсту: хлопца шукаюць, каб прыйшоў на вайсковую камісію.

25 кастрычніка: зьдзек з прэсы

Маці актывіста Партыі БНФ Сьцяпана Сьвідзерскага, які навуаецца па праграме Каліноўскага ў Гданьску, атрымала афіцыйнае патрабаваньне сплаціць 65 тыс.руб.: гэтыя грошы ён бы атрымаў, калі б паехаў на летнюю практыку.

Стала вядома, што актывістаў «Моладзі БНФ» без тлумачэньня прычынаў выгналі з кавярні «Супэ Джэпют» каля сядзібы БНФ: актывісты ў пустым памяшканьні меліся абмеркаваць свае справы. Паскардзіўшыся кіраўніцтву ўстаноў, яны атрымалі пісьмовы адказ, што кавярня арандуе памяшканьне галоўнага гаспадарчага

кіраўніцтва справаў прэзыдэнта, а моладзь мелася атрымаць выгаду з сваёй дзейнасьці ў кавярні.

Уладальніку прыватнай крамы ў Слоніме ў райвыканкаме паставілі ўльтыматум: ён спыніць продаж недзяржаўнай «Газеты Слонімскай» альбо яму скасуюць дамову на арэнду памяшканьня.

26 кастрычніка: звальненьне і наганяй

У студэнткі журфака БДУ Дашы Румянцавай кіраўніцтва факультэту ўзяло падпіску, што яна не пакіне межаў Беларусі без дазволу дэкана факультэту й Міністэрства адукацыі: да гэтага дзяўчына зьездзіла ў Варшаву на трэнінг для журналістаў.

27 кастрычніка: арышт пікетуюца

Барысаўскага журналіста Алеся Абрамовіча асудзілі на 15 сутак арышту за несанкцыяваны пікет: напярэдадні ён выйшаў да будынку Адміністрацыі прэзыдэнта з плякатам «Свабоду Казуліну і іншым палітвязьням». Разам зь ім затрымалі журналістак Галіну Абакунчык і Сьенію Алімаву, але іх неўзабаве адпусьцілі.

У Сьветлагорску камісія дзяржаўнага індустрыяльнага тэхнікуму паставіла адлічыць моладзевага актывіста Сержука Гумінскага за «парушэньне правілаў установы й шматлікія пропускі». Кіраўнік практыкі, якую праходзіць хло-

пец, прапанаваў правесці адпрацоўкі, але камісія адмовілася.

28 кастрычніка: канфіскацыі зброі

У гарадзенага праваабаронцы Віктара Сазонава канфіскавалі паляўнічую зброю, спалішы на парушэньне, зробленае паўтара году таму. 31 кастрычніка зброю сканфіскавалі таксама ў грамадзкага актывіста Паўла Ляхновіча зь Пінску.

29 кастрычніка: помста мілінкевічаўцам за прэмію Сахарова

У Горадні затрымалі журналіста Андрэя Кусельчука, дарадцу Аляксандра Мілінкевіча: яго абвінавачалі ў дробным хуліганстве й 30 кастрычніка засудзілі на 3 сутак арышту.

Тым часам гарадзенакія міліцыянты спрабавалі наладзіць ператрус у хаце Юліі Коцкай, супрацоўніцы прэс-службы Мілінкевіча: нібыта маюць сыгнал, што з дому вывозіць сьпірт. Коцкай дома не было, а яе маці адмовілася ехаць і адчыняць міліцыянтам хату.

Актывістаў польскай мяшчыні Анжаліку Борыс, Тэрэзу Селівончык, Анджэя Лісоўскага затрымалі на памежным пераходзе на літоўскай мяжы й абвінавачалі ў перавозе наркатыкаў.

АШ

Пераход на зімовы час, альбо Парадоксы страху

Мінулым патыхнула ад паведамлення агенцтва «Інтэрфакс» пра Курапаты, «дзе пахаваная вялікая колькасць ваеннапалонных часу Другой сусветнай вайны». Піша Віталь Тарас.

Усё было, як дагэтуль — ужо амаль васьмнаццаць год запар. Шэсьце ў Курапаты па гарадзкіх ходніках, бел-чырвона-белыя сцягі, крыжы, затрыманні, памінальныя малітвы, прамовы над магіламі. Толькі сёлета чамусьці яшчэ больш адчувальна стала, як час цячэ назад, усё больш набліжаючы нас да тае эпохі, якая, нібыта, назаўсёды засталася ў далёкім мінулым.

Мінулым выразна патыхнула ад паведамлення агенцтва «Інтэрфакс» пра шэсьце Курапаты, «дзе пахаваная вялікая колькасць ваеннапалонных часу Другой сусветнай вайны і грамадзянскага насельніцтва» ды пра мітыngoўцаў з «нацыяналістычнай сымболікай». Пра ваеннапалонных — гэта старая песня на новы лад. Пра «гамбургскіх габрэяў», якіх, нібыта, расстрэльвалі немцы ў Курапатах, пісала некалі газэта камуністаў-чыкінцаў «Мы и время». Пісала пасля таго, як урадавая камісія прыйшла да высновы: дзясяткі тысяч ахвяр закатавання ва ўрочышчы пад Менскам перад вайной. Аб гэтым сьведчаць рэчавыя доказы — жудасныя археалагічныя знаходкі, пачатак якім паклалі Пазыняк і яго паплечнікі. Старую камуністычную ману з мэтай прыкрыць тэрор сталінскага НКВД супраць мільёнаў паўтарае інфармацыйная агенцыя, якая абслугоўвае сучасную дзяржаву.

Кожны чацьверты

Трэба прызнаць, ацэнка інфармацыі часам залежыць ад вонкавых умоваў — надвор'я, стану здароўя

назіральніка альбо яго начальства ці проста ад настрою. У жніўні газета «КП в Белоруссии» апублікавала некаторыя сацыялагічныя звесткі са спасылкай на «Эўразійскі манітор» — сумесны праект, у якім удзельнічаюць сацыёлагі зь Беларусі, Казахстану, Расеі ды Ўкраіны. Сацыёлагі, у прыватнасьці, спрабавалі высветліць, чаго найбольш у асабістым жыцці баяцца грамадзяне гэтых дзяржаваў. З публікацыі вынікала, што найбольшы страх у 23% апытаных у Беларусі выклікае турма. У апытаных жыхароў Расеі гэты паказчык — 13%, а ў Казахстане — 7%. Тады гэтая інфармацыя выклікала іранічны розгалас у адной беларускай незалежнай газэце — маўляў, чым гэта так палюхае турма законапаслухмяных беларускіх абываталаў?

Між тым, гэтая ж інфармацыя зноў прагучэла нядаўна на расейскай службе радыё «Свабода» побач зь іншай лічбай: амаль 20% зьняволеных у беларускіх турмах — былыя кіраўнікі дзяржаўных альбо прыватных прадпрыемстваў. І ўсё ж цяжка паверыць, што ў Беларусі найбольшы працэнт людзей — амаль кожны чацьверты — займаецца нейкім нелегальным бізнэсам альбо парушае законы, займаючыся гаспадарчай дзейнасьцю, і таму баіцца апынуцца за кратамі. Выглядала б лягічна, калі б гэты паказчык быў нашмат вышэйшы ў Расеі. Дый чаму ня штраф, ня іншае адміністрацыйнае спаганьне, а адразу турма?

Просты адказ можна знайсці ў іншым сацыялагічным апытанні таго самага «Эўразійскага маніторынгу», апублікаванага сёлета ў траўні. Тады 23% апытаных у Беларусі казалі, што баяцца дыктатуры і рэпрэсіяў. Гэта значыць, што пад дыктатурай і рэпрэсіямі чвэрць беларусаў разумеюць менавіта турму.

І ў гэтага перакананьня за пару восеньскіх месяцаў зьявіліся дадатковыя падставы.

Былы кандыдат на прэзыдэнта Беларусі Аляксандар Казулін атрымаў пяць з паловай гадоў зьняволеньня! Маладыя актывісты «Партнэрства», якія сачылі за сакавіцкімі выбарамі, атрымалі нежартоўныя тэрміны зьняволеньня толькі за прыналежнасьць да незарэгістраванай арганізацыі. Пэнсіянэрка Кацярына Садоўская атрымлівае два гады турмы за словы аб тым, што кіраўніку дзяржавы, на яе думку, патрэбная пэўная мэдычная даведка. Ці варта працягваць сьпіс рэпрэсіяў? Наперадзе прысуд у справе Зьмітра Дашкевіча...

У межах хібнасьці

Напэўна, калі б апытаньне на тэму страху праводзілася ў Беларусі цяпер, згаданая лічба 23% павялічылася б яшчэ больш.

Ці варта здзіўляцца, што 40% апытаных беларусаў ня ведаюць, што экс-кандыдат на прэзыдэнта Казулін сядзіць у турме? Ці ня больш карэктнай была б думка, што прынамсі палова апытаных ведаюць, але ня хочучь у гэтым прызнавацца нават пры ананімных апытаньнях? Ці, інакш кажучы, ня хочучь ведаць. Лічба 23% застрашаных, насамрэч, падкладвае міну пад увесь згаданы сацыялагічны праект. Паводле таго самага «Эўразійскага манітору», сёлета ўвесну каля 70% беларусаў заявілі, што яны цалкам задаволеныя жыцьцём. Незадаволеных — 28%. (Вышэйшы паказчык задаволенасьці ў Казахстане — 74%. А ва Ўзбэкістане, дарэчы, ён сягае амаль 80%. Напэўна, калі б апытаньне можна было правесці ў Туркмэністане альбо ў КНДР, там атрымалі б і стопрацэнтковы паказчык народнага шчасьця.)

Адпаведна, паводле апытання, станоўча ацэньваюць свайго кіраўніка дзяржавы амаль 70% беларусаў, 72% расейцаў і амаль 90% грамадзянаў Казахстана.

Гаворка тут не пра мэтодыку правядзеньня апытанняў і не пра правілы выбаркі. І ў расейскім ВЦИОМ, і сярод беларускіх сацыёлягаў, ды й казаскіх, безумоўна, ёсць адукаваныя спэцыялісты, прафэсіяналы высокай клясы. Не ў сацыёлягах і не ў сацыялёгіі справа.

Парадаксальным чынам менавіта гэтыя 23%, якія баяцца дыктатуры, пакідаюць надзею. Гэтыя людзі насмеліліся прызнацца (хаця б ананімна) у сваім страху. Астатнія — іх большасць — яшчэ не ўсвядомілі, што ім трэба баяцца. І галоўнае, не разумеюць, як след чаго. Вядома, што для таго, каб пераадолець свой страх, трэба спачатку яго ўсвядоміць. А яшчэ важней, каб была матывацыя. Яна павінная быць вельмі моцнай. Напрыклад — сорам. Многія, напэўна, памятаюць, як у дзяцінстве зрабілі які-небудзь учынак (напрыклад, скокнулі з абрыву ў раку), больш за ўсё на свеце баючыся ўсьмешак сваіх сяброў-пагодкаў.

Свабода як рэзус-фактар

Сёлетняй вясной апазыцыя заклікала людзей не баяцца. І ў гэтым быў вельмі станоўчы момант, бо ў прызнанні таго, што многімі людзьмі кіруе страх, была праўда. І для прызнання гэтага факту, зноў парадокс, патрэбная была мужнасць. Але гэтага было яўна не дастаткова. Куды важней паказаць людзям матывы — дзеля чаго трэба пераадолець страх. Дзеля росту дабрабыту, зарплаты ў 800 ці 1000 баксаў (у пэрспэктыве), уласнага жылля? Дык да таго ж імкнецца і ўлада. Не забываючы, зразумела, пра сябе і дабрабыт чыноўнікаў. Сацыяльную бяспеку, ня кажучы ўжо пра ўласнае бяспеку, у тым ліку фізічную, сёння сапраўды гарантуе дзяржава. Дзяржава, пабудаваная на зразумелых савецкіх прынцыпах «зраўняйлаўкі». А тое, што такая бяспека і такая роўнасць — гэта і ёсць турма, дзе кожнаму гарантаваная ягонае пайка,

разумеюць, хіба, тыя самыя 23 працэнты.

І толькі духоўнага складніку чалавечага жыцця ня можа забяспечыць дзяржава. Каляровы тэлевізар і аўтамашыну кожнай сям'і, напэўна, пры пэўных высілках, можа. (Хоць на трыклятым Захадзе з ягонай свабодай прадпрымальніцтва і тэлевізар заўсёды будзе навейшы, і аўтамабіль — больш эканамічны, бясспечны і экалагічна чысьцейшы.) А захаваньне культуры і духоўнай спадчыны ня можа. Бо ў іх палягаюць асновы свабоды, зь якой аўтарытарны рэжым несумяшчальны. Яны, так бы мовіць, рознай групы крыві. Адна толькі свабода слова здольная прычыніць таталітарнай дзяржаве шкоду, не сумяшчальную з жыццядзейнасцю.

Мы маглі ў гэтым пераканацца ўсяго пятнаццаць гадоў таму. Чаму ж гэтыя пятнаццаць гадоў мы так

недалёка адышліся ад мінулага?

Немагчыма патлумачыць смак хлеба таму, хто яго ніколі не смакаваў. Дарэмна тлумачыць сэнс свабоды тым, хто ніколі ёй не карыстаўся. Свабода, якая грунтуецца не на культуры, а на страўніку, ёсць насамрэч ахлякратый, уладай натоўпу. Уласна кажучы, аўтарытарная ўлада, як мы цяпер пераканваемся, мала чым адрозніваецца ад улады натоўпу — яна проста загадзя адгадае думкі абываталя. Дакладней — жаданні. «Хлеба і відовішчаў!» З часу Рымскае імперыі мала што змянілася пад Месяцам.

Адзінае, што застаецца свабодным людзям, — гэта дзейнічаць свабодна, у адпаведнасці са сваімі перакананнямі і сьветапоглядам. Бо, і на гэтым палягае чарговы парадокс, свабоды выбару ва ўмовах несвабоды няма. Ёсць толькі свабода пераадолець свой страх.

WWW.SVABODA.ORG

svaboda.org

Пачэсны эскорт. Дарадца Мілінкевіча Андрэй Кусяльчук (на фота першы) быў затрыманы ў Горадні 29 кастрычніка і пакараны 3-дзённым арыштам «за нецэнзурную лаянку». У той самы дзень спэцслужбісты зрабілі спробу абшукаць прыватны дом прэс-сакратаркі Мілінкевіча Юліі Коцкай. Налёты выглядаюць як «адказ» уладаў на прысуджэнне Эўрапарлямэнтам лідэру дэмакратычных сілаў ганаровай Прэміі імя Сахарова.

Калючы дрот між Воршай ды Смаленскам

Пясок — дрэнная замена аўсу. Піша Аляксандар Класкоўскі.

Расея гатовая цягам двух сутак закрыць мяжу зь Беларусью памежнымі войскамі. Эўсацыяльныя намеры хаўрусніка выкрыў кіраўнік Беларусі на сустрэчы ў аўторак са стаўрапольскім губэрнатарам Чарнагоравым.

Цікава, дзе цяпер паласаты слуп, які 26 траўня 1995 году сымбалічна выкапалі Лукашэнка і Чарнамырдзін (ня блытаць з Чарнагоравым!)? Памежны знак быў бутафорскі, зроблены адмыслова дзеля гэтай піяраўскай дзеі. Мяжы фактычна не існавала. А цяпер што, какаць калочага дроту ды кантрольна-сьледавай паласы?

Да гэтага, бадай што, ня дойдзе, мяркуе менскі палітолаг Андрэй Фёдараў. Наўрад ці стануць і адбіраць у расейцаў вайсковыя аб'екты на нашай тэрыторыі, чым пастрашыў днямі Лукашэнкаў паліцнік Мікалай Чаргінец.

Гэта ўсё — моманты піяраўскага двубою, які дамінуе апошнім часам у беларуска-расейскіх адносінах. Кожны бок мацуе пазыцыі перад вырашальным раўндам перамоваў. «Хаця, калі стасункі будуць разьвівацца ў тым самым кірунку, — кажа Фёдараў, — то і паўнаўтварасная мяжа ў прэспэктыве ня выключаная». Ну а пакуль што і тыя, і тыя трохі блефуюць.

Калі маскоўскі аналітык Суздальцаў раіць свайму ўраду рыхтаваць аналігі АВАКСаў дзеля цыравання магчымай дзіркі ў заходнім сэктары супрацьпаветранай абароны, то згадваецца рэпліка з Гэнры: «Пясок — дрэнная замена аўсу».

Зь іншага боку, РЛС «Волга» пад Ганцавічамі ды вузел сувязі ВМФ ля Вялейкі аддалі ў бясплатную арэнду расейцам таксама не за прыгожыя вочкі. Тады, у 96-м, быў ужыты так званы нулявы варыянт. Ельцын, у сваю чаргу, дараваў мільярд газавай запазычанасьці.

Карацей, то быў кампраміс. Умовы змушаюць да яго і цяпер, бо партнэры дасюль моцна зьнітаваныя.

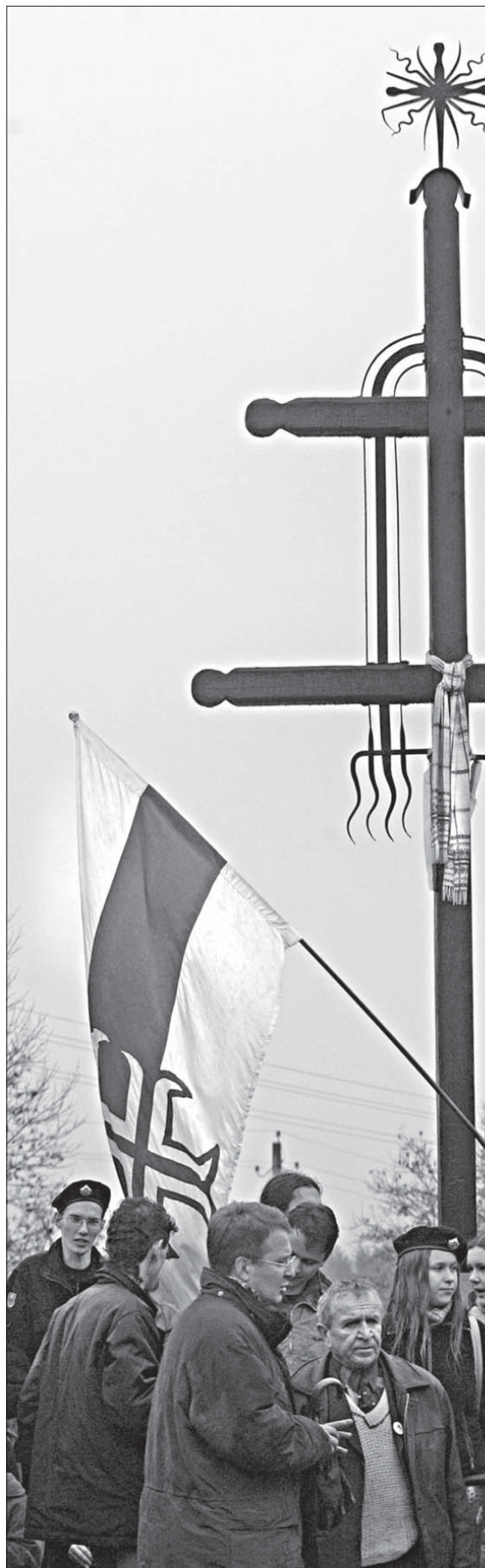
Але калі дзесяцігодзьдзе таму быў час эўфарыі з сымбалічным разьбіваньнем чарак, то цяпер, пасля сапраўднага біцьця посуду, двум лідэрам накіравана пакутлівае перамір'е з выціснутымі для камэраў усьмешкамі. Як вядома, сустрэча Пуціна з Лукашэнкам прызначаная на 9—10 лістапада ў Маскве.

Беларускі кіраўнік спрабуе згуляць і на пачуцьцях электарату суседняй краіны. Ужо ўключылася на ўсю моц тамтэйшае лобі афіцыйнага Менску. Крытыкуюць Крэмль за дубовы прагматызм у стаўленьні да апошняга хаўрусніка. Невыпадкава Лукашэнка сказаў Чарнагораву, што ўсе губэрнатары Расеі атрымаюць «аналіз» — дакумэнт, у якім стан «саюзнага будаўніцтва» будзе трактавацца з гледзішча Менску (здагадайцеся з трох разоў, хто будзе выглядаць далакопам братняй інтэграцыі).

Так што Пуцін, улічваючы колішняе сумеснае «гніньне ў акопах», пэўна трохі скіне пану газу адносна нямецкага ўзроўню. Лукашэнка ж у крайнім выпадку можа згадзіцца на бутафорскі рэфэрэндум, ня здольны зрушыць статус-кво. «Адзіная валюта азначала б поўную капітуляцыю, — кажа Андрэй Фёдараў. — Пакуль што пазыцыі не настолькі слабыя».

Тым часам стала вядома пра пляны беларускага боку распачаць анкетаваньне («маніторынг») расейцаў, што ўяжджаюць у нашу краіну. Экспэрты кажуць, што гэта можа стаць камуфляванай формай памежнага кантролю.

Дзяды. Ушанаваньне памяці братоў Каліноўскіх у Сьвіслачы 29 кастрычніка.

Факультэт канструктыўнай апазыцыі

Скандальныя заявы Нісцюка выклікалі хаос у башцы: дык хто цяпер у нас галоўны апазыцыянэр у законе? Ці ня час дзяржаве навесці парадак у гэтай сфэры? Піша Лёлік Ушкін.

Думаю, найлепшым варыянтам рапэння праблемы будзе стварэнне ў БДУ факультэту канструктыўнай апазыцыі, выпускнікі якога маглі б атрымаваць дыплёмы і размяркоўвацца ў адпаведнасці з прыбамбасамі палітычнай кан'юнктуры. Працэдура размеркавання можа выглядаць наступным чынам.

Прафэсар: Наступны! Вы хто ў нас?

Студэнт: Абрамаў.

Прадстаўнік Адміністрацыі: Абрамаў, Абрамаў... Знаёмае прозьвішча. А ці вы ня родзіч?..

Студэнт: Так, я ейны далёкі кузэн па бацькаўскай лініі. У нас працоўная дынастыя. Цётка была канструктыўным апазыцыянэрам, мой бацька, брат мой таксама, а цяпер вось я. Ёсць такая прафэсія — аказваць дзяржаве кампэтэнтную дапамогу шляхам прапановы больш эфэктыўных у параўнаньні з наяўнымі сродкамі абароны грамадзкіх інтарэсаў.

Прадстаўнік Адміністрацыі: А якая была тэма дыплёмнай працы?

Студэнт: «Сустрэча Праляскоўскага з пастарам «Новага жыцця» як адзнака адпаведнасці палаты прадстаўнікоў крытэрыям сяброўства ў ПАРЭ».

Прадстаўнік Адміністрацыі: Цудоўна! Ну, што ж, радзіме патрэбны маладыя спэцыялісты. Размяркоўваем вас у Вярхоўны Савет, дэпутатам ад канструктыўнай апазыцыі. Абірацца будзеце ў Серабранцы. Паклічце наступнага.

Другі студэнт: Добры дзень, мяне зваць Аляксандра Шклоўская-Канструктыўная.

Прадстаўнік Адміністрацыі: (Гледзячы ў паперы.) Не разумею. Тут напісана, што вы паступалі да нас як Рыгор Адграбайла, а цяпер перада мной нейкая, выбачайце, жанчына.

Другі студэнт: Я проста памяняў гендэр. Думаю, гэта павялічыць мае шанцы трапіць у ІПНС. У адпаведнасці з заўвагай кіраўніка дзяржавы аб тым, што

ў парламэнце павінна быць болей жанчын.

Прадстаўнік Адміністрацыі: Абсалютна правільна, таксама як і ў мясцовых падліковых камісіях. Таму мы размяркоўваем вас у хойніцкую філію Сацыяльна-спартовае партыі, якая задзьвіне вас у камісію. Гэта, паверце, вельмі адказны і перспэктыўны напрамак працы.

Другі студэнт: Я магу зноў стаць мужыком і паспрабаваць з эсдэкамі...

Прафэсар: (Сувора.) Наступны, калі ласка!

Трэці студэнт: Добры дзень.

Прафэсар: А, гэта ты, Васечкін, заходзь!

Трэці студэнт: У мяне тут такая тэма: я не магу быць размеркаваны, бо ў мяне — апчхі! — выяўлены птушыны грып, мая жонка цяжарная, а я дэбіл — вось даведка ад псыхіятра.

Прафэсар: Што?! Ды я цябе за такое размяркоўваю ў Малое Сітна на два гады палітэкам! Будзеш канструктыўным апазыцыянэрам на фоне Севярынца! У нас, дарэчы, акурат ёсць адпаведны запыт.

Прадстаўнік Адміністрацыі: Пачакайце, пачакайце! Гэта ж проста вулькан фантазіі! Васечкін, застаеся ў Менску ў якасці сябра Грамады. Заданьне — напісаць прагон пра тое, што ў краіне наступіла палітычная адліга. Аб гэтым сьведчыць такі факт: Праляскоўскі амаль сустрэўся зь Вячоркам, праехаўшы ў сваім «мэрсэ» на невялікай хуткасьці ў трох мэтрах ад Сядзібы Фронту. Хіба гэта не працягнутая рука з заклікам да дыялёгу?

Апазыцыянэрам час вызнаць, што яны маргіналы-грантаеды, і шукаць канструктыўна на базе прызнаньня палітычнага генія бацькі. Зразумеў?

Трэці студэнт: А хіба тое, што пашпечнікам Зьмітра Дашкевіча дазволілі стаяць ля будынку Дому правасудзьдзя, — не адзнака ня бачанай ніколі хвалі лібэралізму?

Прафэсар: Адразу відаць нашага выпускніка — кваліфікаванага канструктыўнага апазыцыянэра!

Вельмішаноўны сп. галоўны рэдактар, дасылаю Вам ліст з нагоды публікацыі ў нумары за 27 кастрычніка ў рубрыцы «Пошта рэдакцыі» заўвагі А. Фядуты з рэдакцыйнай паметай *errata*. Гэтая мая рэпліка адрасаваная толькі Рэдакцыі. Я ня маю на мэце палемізаваць з маім апанэнтам. Думаю, большасць чытачоў «НН» ведаюць, што *errata* — гэта множны лік ад лацінскага назойніка *erratum*. У выдавецкай практыцы гэта форма выкарыстоўваецца як загаловак для рубрыкі «Памылкі».

Рэдактар, што рыхтаваў да друку Фядутаву заўвагу, быў выдавочна зачараваны аўтарытам аўтара (кандыдат навук!) і пасьпяшаўся палічыць сюжэт з някрасаўскім панэгірыкам на адрас Мураўёва-Вешальніка памылкай. Тут бы з нацяжка падышла б рубрыка «Палеміка». Рэч у тым, што на гэты конт ёсьць пэўная літаратура.

Назаву хіба артыкул з 3-га выдання «Вялікай Савецкай Энцыклапедыі» (том 17, с. 1300—1304), прысьвечаны М.А.Някрасаву. Там ёсьць такія радкі: *Когда правительство начало открыто преследовать революционеров (1866) и журнала («Современнику»). — П.С.»* (грозили немолчимый рок», Некрасов сделал отчаянную и бесполезную попытку его спасти. Он выступил со стихами на обеде в честь М.Н.Муравьева. Это была ошибка («звук неверный»), в которой поэт горько раскаивался до последних дней жизни («Прости меня, о родина, прости!»)...

У маім уласным хатнім архіве ёсьць іншыя матэрыялы з адпаведнымі спасылкамі, якія я цяпер не магу знайсці. Гэтым я зацікавіўся ў свой час пасля выставы ў Палацы мастацтваў карціны Аляксея Марачкіна, прысьвечанай графу з дыктатарскімі паўнамоцтвамі. Думаю, і сп.Фядута выдатна ведае ня толькі запісы М.А.Нікоціна, але і публікацыі «Журнала Министерства народного просвещения» за 1890 год, дзе можна сёе-тое прачытаць пра патрыятызм Някрасава. Так што, думаю, сп. Фядута спакусіў Рэдакцыю «издать неверный звук». Толькі не разумею, навошта.

Я нават не зьбіраўся ніяк рэагаваць на заўвагу Фядуты, але ўчора ўвечары мне патэлефанаваў дадому мой былы калега з Інстытуту мовазнаўства АН

БССР і параіў дзеля філялягічнай чысьціні і павагі да чытачоў адгукнуцца, даўшы яшчэ адну бібліяграфічную спасылку: *Бухштаб Б. Я. Об исчезновении одного текста Н.А.Некрасова // Литературоведческие исследования. — Москва, 1982* (пачынаючы са с.51 і далей). Няхай самі чытачы «НН», калі маюць інтарэс, сходзяць у бібліятэку.

Зрэшты, сутнасьць майго эсу пра «цыбуліну» не мяняецца, калі б нават было дакладна вядома, што Някрасаў не пісаў халуйскага вершыку «*Бокал заздравный поднимаю...*».

Дазволю сабе прывесьці словы Мураўёва пра ліцьвінска-расейскую «інтэграцыю», якія ён прамовіў на тым памятным банкеце:

Забудьте наивные мечтания, занимавшие Вас доселе, господа. И помните, что если вы не станете здесь по своим мыслям и чувствам русскими, преданными Отечеству, то вы будете здесь иностранцами, и должны тогда покинуть этот край...

Ідэю Расеі як Трэцяга Рыму шматкроць уявілі найзнакаміцейшыя расейскія паэты, сыны свайго часу, якіх мы старанна вывучаем на ўроках рускай літаратуры.

Міхаіл Лермантаў у паэме «Ізмаіл-Бей»:

Смирись, черкес! И Запад и Восток,
Быть может, твой разделят рок.
Настанет час, и скажет сам надменно:
Пускай я раб, но раб царя Вселенной.
Настанет час — и новый грозный Рим
Украсит Север Августом другим!

А вось сонца расейскай паэзіі, Аляксандар Пушкін, у вершы «Паклёпнікам Расеі» так азваўся на абурэньне Захаду задзусьнем расейскім царом паўстаньня 1831 году:

Что возмутило вас? Волнение Литвы?
Оставьте: это спор славян между собою.
Уж взвешенный судьбою...

(Паміж іншым, заўважце: Пушкін, як і Міцкевіч, як і Дастаеўскі, называў Літвой Беларусь. У яго і Лжэдымітры ў «Барысе Гадуновым» сядзіць «у карчме на маскоўска-літоўскай мяжы»).

Хацелася б, каб рэдактары «НН» больш асыярожна рубрыкавалі допісы чытачоў.

Пётра Садоўскі, кандыдат філялягічных навук

Блаславёны перад дыскаткай у БДУ

Толькі пасля блаславёна мітрапаліта Філарэта ў праслаўнай катэдры студэнты змаглі патрапіць на сьвяточную дыскатку, прысьвечаную юбілею Беларускага дзяржаўнага ўнівэрсытэту.

Студэнты, якія хацелі бяссплатна патанчыць на ўнівэрсытэцкай дыскатэцы, павінны былі прайсці шэраг працэдураў. Першая, занесьці сябе ў сьпіс актывістаў моладзевых арганізацый. Другая, адзначыцца ў тых самых актывістаў (яны адказвалі за наведваньне) перад імшой. Трэцяя: выслухаць разам зь іншымі ахвочымі патанчыць, а таксама з выкладчыкамі і самім рэктарам Стражавым 30-хвілінную імшу за БДУ. Чацьвертае: атрымаць запрашальныя квіты на сьвяточны канцэрт, які варта было абавязкова наведаць, і запрашальны квіток на дыскатку ў

ТБМ віншуе «НН»

Грамадка аб'яднаньне «Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны» віншуе вас з выдатнай падзеяй — 100 гадоў таму выйшаў першы нумар Беларускай газэты «Наша Ніва».

Зь яе старонак на ўсю моц загучэў голас самабытнага народу, багатага сваёй гісторыяй і культуры.

Сваёй дзейнасьцю супрацоўнікі Рэдакцыі выхоўвалі пачуцьцё нацыянальнай годнасьці і спрыялі самасьведамленьню Беларускага народу. Для кожнага беларуса выданьне «Нашай Нівы» (1906—1915 гады) — прыклад самааддачнага служэньня Бацькаўшчыне.

Мы заклікаем супрацоўнікаў выданьня, якое сёньня носіць сьвятую для кожнага сьвядомага беларуса назву, не выракацца традыцыяў і ідэалаў сваіх папярэднікаў, найвыбітнейшых нашаніўцаў пачатку мінулага стагодзьдзя — братаў Луцкевічаў, Купалы, Ластоўскага ды многіх іншых.

Віншум усіх супрацоўнікаў «Нашай Нівы» зь вялікім Юбілеем, жадаем ім творчага плёну, а таксама заўжды любіць і адстойваць Беларускаму ўсім праявах нашага жыцьця.

Заклікаем таксама ўсіх чытачоў «Нашай Нівы» і надалей падпісвацца на гэце ды іншыя беларускамоўныя выданьні, а таксама за-

Палацы спорту. І толькі пасля далучэньня да духоўнага жыцьця ўнівэрсытэту студэнты змаглі адпачыць на танцах.

Ігнат Камельскі

«НН» з радасьцю друкуе ў газэце і на сайце www.nn.by чытацкія лісты, водгукі і меркаваньні. З прычыны вялікага аб'ёму пошты мы ня можам пацьвярджаць атрыманьне Ваших лістоў, ня можам і вяртаць неапублікаваныя матэрыялы. Рэдакцыя пакідае за сабой права рэдагаваць допісы. Лісты мусяць быць падпісаныя, з пазнакай адрасу. Вы можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай ці факсам.

Наш адрас:
a/c 537, 220050 Менск.
e-mail: nn@nn.by.
Факс: (017) 284-73-29.

ахвочваць да гэтага сяброў, сьвятою, знаёмых. Бо калі ня вы, дык хто? І калі ня сёньня, дык калі?.. Жыве беларуская справа! Жыве беларускае Слова! Жыве Беларусь!
Сакратарыят ТБМ

Віншаваньне ад Анёла

Я лятаю сярод аблачынак.
Я сягоньня самы шчаслівы,
Бо зрабіў вельмі добры ўчынак —
Падпісаўся на «Нашу Ніву»!

Два Андрэі, Арцём і Наста!
Серж Харэўскі — званы вандроўнік!
Няхай кожнага з вас, спадарства,
Беражэ ваш Анёл-Ахоўнік!

Уладкуюся на аблачыны,
Пачытаю «Газэтку дзеткам».
Усьміхнуся маленькай дзяўчыны —
І яна чытае «Газэтку».

Абмяркую з гарэзай-ветрам
Камэнтары, артыкулы, пошту.
Пажадаю табе, Газэта,
Быць заўсёды цікавай і гожай.

Са 100-годзьдзем цябе, «Наша Ніва»!
Толькі разам хлусьню пераможам!
Праўду, Свабоду і Справядлівасьць
Нам Сам Бог адстаць дапаможа!

(Запісала Марына Баброўская, Менск)

Сэкунда вайны ў Іраку каштуе 6300 даляраў

За кожную дадатковую сэ-кунду амэрыканскай прысутнасьці ў Іраку падаткаплатнікі ў ЗША мусяць заплаціць дадатковыя 6300 даляраў, а за кожны наступны год — 200 мільярдаў, піша публіцыст Нікалас Д.Крыстаф на

старонках газэты *International Herald Tribune*.

Крыстаф нагадвае, што напярэдадні ўварваньня ў Ірак міністар абароны ЗША Доналд Рамсфэлд агньваў, што агульныя выдаткі на апэрацыю не перавысяць 50

мільярдаў.

Праз тры з паловай гады аналізы спецыялістаў паказваюць, што рахунак за вайну перавысіць трыльён, а можа нават і два трыльёны даляраў. Гэта 6300 даляраў на кожнага амэрыканца.

Гэта таксама ў 1600 разоў болей, чым прэзыдэнт Буш прызначыў на вынаходзтва вадародных элемэнтаў, якія мусяць стаць чыстай крыніцай энэргіі для чалавецтва. Каб жа чалавек не марнаваў грошай на войны...

Марш у строй!

Таму што ўсе павінны быць у адным страі. Калі ты ў страі — калі ласка, удзельнічай. А калі ты адстрою адстаў...

Міністар культуры Мацьвяйчук пра дзеячаў культуры

Беларуская сыстэма ня мае прыкметаў таталітарызму, усёўладнасьць рэжыму яшчэ не распаўсюдзілася на многія сфэры жыцьця. І, пэўна, яна ніколі не дабудуецца. Бо адзінай ейнай ідэяй ёсьць апраўданьне трымання ўлады адным чалавекам, мэты, ідэі ды нават сямейнае жыцьцё якога застаюцца таямніцаю. І ня толькі для народу. Не разумеюць канчатковай мэты й ягонія дагодлівыя памочнікі.

Прабег тузін гадоў. Для эўрапейскай гісторыі — вялікі тэрмін! Калі гаварыць пра біяграфіі дыктатараў. За такі ж тэрмін Напалеон ужо здзейсніў амаль усё, пра што марыў, а Гітлеру ўжо быў капут. А ў Беларусі ўсё яшчэ не прыдумалі, чым бы падхарашыць,

насыціць, наталіць... пустату. Звонкую ў сваёй паўнаце пустату. Нацыянальная опэрная трупя туляецца па ДК у сталічных прадмесьцях, Нацыянальны мастацкі музэй ужо чвэрць стагодзьдзя (!) чакае адкрыцьця новае экспазыцыі, славыты «Беларусьфільм» пераўтварыўся ў танную пляцоўку для расейскіх тэлесэрыялаў, назваў якіх не прыгадае нават той, хто іх глядзіць...

Узровень дзяржаўнае эстраднае культуры адпаведны таму месцу, што яму вылучылі на Эўрабачаньні. Пустата і ёсьць пустатою, нават калі вельмі гучна ў ёй крычаць.

Пэўна ж, у міністра культуры гэтага рэжыму, нейкага Мацьвейчука, ёсьць сваё бачаньне будучыні нашае культуры. Ну, не сваё бачаньне, дык бачаньне ягонага патрона. І вось сп. Уладзімер Мацьвяйчук падзяліўся тым, што меў, на старонках «Народнае волі»: «Мы што, будзем фінансаваць тых, хто невядома што сыпяе й невядома што хоча сказаць у сваіх песьнях? Век вяком! Таму што ўсе павінны быць у адным страі. Калі ты ў страі — калі ласка, удзельнічай. А калі ты адстрою адстаў...»

Цьтата атрымалася настолькі красамоўнаю, што яе памножылі іншыя газэты. Пасыл дзеячам культуры атрымаўся адназначны. Хто ня з намі — той супраць нас. Хто не на плоце — будзе пад плотам.

Каб Мацьвяйчук ведаў беларускую мову, можа, яму было б тады зразумела, пра што сыпяюць нашыя рокеры ды барды. Але ня ў тым соль. Міністар са сваёй культураю ня можа прапанаваць нічога, апроч фінансаў. Ягонае «мы» гучыць амаль як залатое выслоўе папярэдніка Напалеона, «караля-сонца», які сказаў: «Дзяржава — гэта я!» Толькі гэтым разам гэта проста фарс. Танны й бяздарны. Бо па фінансы ў чарзе да «міністра культуры» стаяць хіба тыя, хто ўжо ніяк іх сам зарабіць ня можа. Хіба які Сярога («Чорны бумэр») з Гомелю ці «N.R.M.» у яго будучь прасіць грошы?

Ну, а астатнія мусяць падцягнуцца ў шыхтах, пачуўшы загад «Марш у строй!»... І папаўняць пустапарожнюю скарбонку пустаты тымі гукамі, што можа зразумець нават Мацьвяйчук ды іншыя «мы».

Сяргей Харэўскі

Пасол Туркмэніі: наша і беларускае разуменьні дэмакратыі супадаюць

У вялізным інтэрв'ю газэце «7 дней», органу агенцтва БелТА, спадар пасол расказаў пра беларуска-туркмэнскія падабенствы ў разуменьні дэмакратыі: «Я ня памятаю аналягаў ня толькі на постсавецкай прасторы, але і ва ўсім сьвеце такому інстытуту народнаўладзьдзя, як Халк маслахты — Народная рада. На Халк маслахты прымаюцца лёсавызначальныя для краіны рашэньні, такія як праграмы сацыяльна-эканамічнага разьвіцьця да 2010 году, да

2020 году ды іншыя. Народныя зьезды, на якіх прысутнічалі найбольш годныя людзі краіны, як праява найвышэйшай ступені дэмакратыі, практыкуюцца і ў блізкай нам па духу Беларусі». ... «Гэта што да «дыктатуры» і «недэмакратычнасьці», пра якія любяць паразважаць нядобрасумленныя журналісты. Калі ж мы зьвернемся да практычных спраў ва ўсіх сфэрах чалавечага жыцьця, то ўбачым, што ад такой «дыктатуры» народу жывецца ня

толькі матэрыяльна і духова значна лепей, чымсьці пры разгуле «дэмакратыі», але і значна бясъпечней».

Расказаў Вяльджанаў і пра грандыёзныя дасягненьні туркмэнскага ладу, пра туркмэнскі «Дыснэйлэнд» і рукатворную туркмэнскую «Сьвіслач»: «...Рост ВУП ад пачатку 1995 году складае ад 18% да 22% штогод. Напярэдадні 15-й гадавіны незалежнасьці Туркмэністану толькі ў Ашгабадзе ... будучь уведзеныя новыя бу-

дынкі Нацыянальнай бібліятэкі, Культурнага цэнтру, Нацыянальнага моладзевага тэатру імя Алп Арслана, Палац пчасьця імя Героя Туркмэністану Гурбансалтан Ніязаваі. Сёлета ў сталіцы зьявілася 11-кілямэтровая рукатворная рака з гідрапаркам, якая перасякае ўвесь горад і ўражае сваёй прыгажосьцю. Пра такую водную артэрыю туркмэны марылі даўно».

АК

«Рок-Кола»: пад знакам «Мясцовага часу»

Тут чыноўнікі дзякуюць рок-музыкам за іхні выступ, а байкеры ахоўваюць канцэрт разам з брыгадай амапаўцаў. Тут можна ўставаць са сваіх крэслаў і падпяваць Кулінковічу. Тут рэй вядзе дырэктарка Палацу культуры, якая ня сьпіць суткамі і ўкладае ўласныя грошы, каб толькі адбыўся рок-фэстываль. І такое магчыма ў Беларусі, у наш час. Праўда, толькі ў адным месцы: на «Рок-Коле-2006». Піша **Сяргей Будкін**.

Вядучыя сьледам за сьпевам Алесь Кузьміна 15-гадовай даўніны паўтараюць кожны радок зь песьні «Я жыў». Выходзіць, як малітва. Так адкрываецца 16-ты па ліку фэст «Рок-Кола». На сцэне, як заўжды, Аніса. Тут ён пачувае сябе больш разняволена, чым падчас вядзеньня сёлетняй «Каранавы» ў Менску. Не хавае сваіх эмоцый падчас выступаў гуртоў: цешыцца, як дзіця, калі гурт яму падабаецца, і шчыра плюецца ад безгустоўнасьці. Восьці яму дапамагае Зоя Красавіна, дырэктарка самай вялікай полацкай канцэртнай пляцоўкі. Трое сутак яна ня спала, каб зрабіць гэты фэстываль, але з залі тое незаўважна. Энэргія ад гэтых ужо немаладых вядоўцаў сыходзіць неймаверная. Гэты запал перадаецца канкурсантам.

Сёлета ўмова, каб трапіць на фэст, была досыць спэцыфічнай: трэба было загадзя зрабіць кавэр на «Мясцовы час». Аніса за кулісамі не хаваў радасьці ад таго, як пакаціла ягоная задума. Дыскі з інтэрпрэтацыямі клясыкі беларускага року прыходзілі ня толькі з усёй Беларусі, але і з суседніх краін, нават з далёкіх куточкаў Расеі. «Нямала быў здзіўлены такой рэакцыі музыкаў з постсавецкай прасторы, — кажа нязьменны дырэктар фэсту. — Але запраціць які якаўскі гурт цяжка для нас, ды і для іх быў бы шлях няпросты».

У выніку з 80 пададзеных

заяў былі абраныя 24 каманды, якія ўключыліся ў шалёны маратон, што распачаўся ў сярэдзіне дня, а скончыўся позна ўначы.

«Мясцовы час» па дэзе

Нават шэрыя каманды пераўвасабляліся на сцэне, калі

пачыналі граць «Мясцовы час». Часам песьні беларускай каманды распазнаць было цяжкавата, бо гучалі яны і ў арт-року, і ў гард-коры, набывалі фанкавы прысмак, перанароджаліся ў поп-рок-аранжыроўках, напаўняліся псыхадэлам і выбухалі дэзам.

АНДРЭЙ ПЯНКЕВІЧ

Па сканчэньні фэсту Сяргей Анішчанка ў шаснаццаці разоў паабяцаў сабе, што гэтак «Рок-кола» — апошняе.

Гітарыст «Мясцовага часу» Ўлад Пальшын яўна расчулены ўсімі варыяцыямі на тэму спадчыны полацкай каманды. Але асабліва ён прасякнуўся кавэрам бабруйскай «Ru.st», якія перайначылі «Дзядзю Ваню». Наагул жа самай папулярнай песняй «МЧ» стала «Будзе так!», да якой звярнулася з паўдзяцка гуртоў. Скарыла ўсіх група са Смаленску, *Dreimos*, якая моцна і адладжана адыграла свой сэт. Іхні вакаліст Алекс прызнаўся ў любові да «Мясцовага часу» і амаль што дакладна паўтарыў фальшэт Алесь Кузьміна. Менавіта яны і ўзялі гран-пры. Досыць цікавы, такі цяжкарокава-электронны саўнд *Dreimos* гледачы змогуць пачуць на фэсьце «Вольнае паветра — 2» налета. Наўпрост са сцэны іх туды запрасіў Піт Паўлаў.

Ляўрэаты сёлетняга «Басовішча» ўзялі сваё і на «Рок-Коле». Магілёўцы з «Водар Сусьвет» набіраюць з кожным выступам пэўнасьці і ў гэты вечар гучалі проста выдатна. Яны дасталі першую

Героі «Рок-Кола-2006»

Гран-пры (лепшы гурт фэсту, лепшая інтэрпрэтацыя песьні з рэпэртару «Мясцовага часу») — *Dreimos* (Смаленск).

Ляўрэаты:

1-я ступень — «Водар Сусьвет» (Магілёў);

2-я ступень — «Амальгама» (Наваполацк);

3-я ступень — *S.D.M.* (Менск).

Найлепшы гітарыст — Юры Міхайлаў (*Deimos*).

Найлепшы бас-гітарыст — Ігар Галавачоў (*Primus inter Pares*, Наваполацк).

Найлепшы бубнач — Антон Лявях (*Skynet*, Бабруйск).

Найлепшы вакаліст — Ігар Бараўкоў (Амальгама).

ўзнагароду фэсту.

Яшчэ адны героі Гарадка — *S.D.M.* — узялі трэцяе месца. Другімі ўклініліся мясцовыя «Альгама» з вельмі рухавым вакалістам, які, відаць, перагледзеў відэа з «Аукціёном» і Гаркушам. «Амальгаму», дарэчы, запрасілі на фэст «Рок за Баброў».

Сапраўдны подзвіг здзейсніў гурт «Абшар». Дарагоа на фэст у аварыю трапіў бубнач і басіст гэтае каманды. Арганізатары ўжо вырасьлі іх са сьпісу ўдзельнікаў, а тыя ўзялі і выйшлі. Яны знайшлі замену сярод полацкіх музыкаў і без рэпэтыцый даволі-такі някепска сыгралі. Дзіва, але арганізатарам удалося дамовіцца з гарадзкімі ўладамі і працягнуць канцэрт ажно да другой гадзіны ночы.

Закрываў першы дзень *Neuro Dubel*, які ўпершыню граў на «Рок-Колле». Кулінковічу ня толькі далі даспяваць, але яшчэ і выйсьці на біс. І ўсе пры гэтым задаволеныя — глядзчы, бо ўеліся музыкай, арганізатары, таму што ўсё прайшло паводле пляну, ахова, таму што ня здарылася экспэраў.

«Рок-Кола» пазыцыянуецца выключна як сьвята музыкі. Таму і адпаведнае стаўленьне да яго з розных бакоў.

Кінчаў набыў «Краму»

Лідэр «Алісы» даў згоду прыехаць, бо хацеў пабачыць Полацк, Сафію і полацкага архіяпіскапа ўладзьку Феодосія (які, дарэчы, таксама выказаў падтрымку фэстывалу). Зорка расейскага року быў нешматслоўны, але выказаў тактоўную цікавасьць да беларускай музыкі і набыў дыск «Крамбамбулі» і «Крамь». Выявілася, што памятае Варашкевіча яшчэ з маскоўскага фэсту «Пакаленьне».

Нягледзячы на фантастычныя для Полацку кошты на квітку (25 000 руб.), зала была перапоўненая. Паглядзець на «Алісу» прыйшлі нават Лера Сом і Аляксей Янукевіч. Праўда што апошні пасья аднаго з баявых клічаў Кінча-

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Старажытны Полацк.

ва «Здравствуй, Русь» пайшоў з залі. Бяз гэтага патасу «Аліса» сапраўды гучыць смачна, актуальна, але безыдэйна, як для беларусаў. На маё пытаньне, чаму б не прывезці амаль за тыя ж грошы «Акеан Эльзы» ці «Здоб шы здуб» Аліса шчыра прызнаецца: «Мы з Кінчавым жылі адным жыцьцём. Здзейснілася мая мара, якую меў з 1986 году:

«Аліса» ў Полацку! Наступным будзь АС/ДС», — на паўсур'ёзна сканчвае Сяргей.

«Аліса» цалкам закрыла сабой другі дзень фэстывалу, у які плянаваўся яшчэ і галаканцэрт пераможцаў «Рок-Кола-2006». Склалася папросту безвыходная сытуацыя: перад «Алісай» яны не маглі сыграць, каб не «папсаваць» настройку апарату, зробле-

ную пад расейцаў, а пасья — таксама, бо выпадала чакаць з гадзіну наладкі таго ж апарату.

Выціснуты Аліса сядзіць пасья ўсяго ў грэмэрцы перад перапоўненай недапалкамі попельніцай і які раз стомленым голасам паўтарае: «Гэты фэстываль быў апошні». Але яму ўжо даўно не даюць веры што да гэтага пытання...

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

На тыя грошы, якія арганізатары заплацілі «Алісе», можна было запрасіць «Воплі Відаплясава» і «Здоб шы здуб» разам узятых.

Расея сьвяткуе 4 лістапада Дзень нацыянальнага адзінства – дзень вызвалення Масквы ў 1612 годзе. Нашы продкі бачылі тая падзея з–за іншага боку крамлёўскага муру. Адным зь іх быў Самуіл Маскевіч зь мястэчка Сэрвач пад Наваградкам. З 21 году — прафэсійны ваяка. У 1609 году наняўся добраахвотнікам у войска Рэчы Паспалітай, што выправілася на Маскву... Піша **Аляксей Бацкоў**.

4 лістапада наш усходні су-сед адзначаць Дзень нацыянальнага адзінства — у гонар паўстаньня Мініна й Пажарскага, што паклала канец Смутнаму часу ў маскоўскай дзяржаве ў пачатку XVII ст. і т.зв. «польскай інтэрвенцыі». Вобразы галоўных маскоўскіх паўстанцаў, забран-завелья на Краснай плошчы Крамля, апетыя арыямі й дзіцячымі вершыкамі «Сусанін-герой», праз жывучую расейскую імперска-савецкую спадчыну дагэтуль складаюць выразны эмацыйны кантэкст, празь які большасьць беларусаў успрымае падзею гэтай гісторыі. Некаторыя — згадваючы, што заведзеныя ў балоты палякі былі ня толькі палякамі. Але пакуль выправа шляхты Рэчы Паспалітай на заваяваньне маскоўскага стальца не атрымала ў нашай нацыянальнай гістарыяграфіі істотнай увагі, так і застаецца гэтая настальгія па адэкватнасьці ўспрыняцця абстрактнай і найчасей — безэмацыйнай. Можна было б традыцыйна жаліцца, што і тут далі маху літаратары, не стварылі грандыёзных у сваёй патрыятычнасьці твораў, але па-першае, тая ж няхай і славу тая Клушынская бітва — далёка не адзіная і ня першая ў сьпісе неапянай воінскай славы беларусаў, а па-

другое... такі, ці блізкі да таго, твор ёсьць.

Маскоўскі паход вачыма жаўнера

Самуіл Маскевіч паходзіў зь беларускага шляхецкага роду, зь мястэчка Сэрвач пад Наваградкам. З 21 году — прафэсійны ваяка, як казалі б цяпер. Ён біўся пад Кокенгаўзэнам, ваяваў з паўстанцамі падчас рокашу супраць караля, затым у 1609 г. наняўся валянтэрам у войска Рэчы Паспалітай, што выправілася ставіць на чале Расейскай дзяржавы сына Жыгімонта Вазы, каралевіча Ўладзіслава. Далей былі аблога Смаленску, тая самая Клушынская бітва, узяцце Рослава, пастой у Маскве, і, нарэшце, вяртаньне з маскоўскай авантуры на Радзіму. Тут, у Наваградку, ён сыстэматызаваў свае ранейшыя дзёньнікі, дапоўніў іх мэмуарамі, і выйшаў знакаміты ў вузкіх колах «Дыярышоў Самуіла Маскевіча». Паводле гэтых нататак ужо цяпер можна здымаць кіно, што праўда, не на «Беларусьфільме» (ня толькі таму, што ў іх дэкарацыя згарэла).

Што бачыць жаўнер на вайне? Зусім ня тое, што прыдворны летапісец. Тут параза з прысмакам здрады ці кулюарнай грызні ніколі не адаб'ецца пуштацьветам патэтыкі. Тут перамога на жылах, калі адзін супраць пятнаццаці — гэта ўжо не хваласьпеў, гэта дзякаваньне Богу за цуд. Неперадузятасьць — бадай найпрыгажэйшая рыса «Дыярышоў».

Аблога Смаленску. Маскевіч у харутве князя Порыц-

Авантура

Жыгімонт III Ваза пад Смаленскам.

кага, пад чалом гетмана Жалкеўскага. Аблога цяжкая, доўгая, нудная. Абстрэлы, падкопы, вылазкі. У адзін дзень, падкапаўшы пэтарду пад браму, нападнікі ўдала падарвалі яе, так што вароты адчыніліся. Сотня шляхты ўварвалася ў горад, і ўжо пачыналі маскоўцы кідацца са сьцен крэпасьці, каб схавацца ў царкве, але «...з прычыны бязладзьдзя нашага і нашых памылак не блаславіў Пан Бог гэтага мерапрыемства». За першай сотняй на штурм не пайшоў ніхто, бо «нашыя начальнікі, баючыся раскрыцьця сваіх плянаў і здрады, не папярэдзілі ў свой час нікога нават з тых палкоўнікаў, якія камандавалі пяхотаю. Казалі, што здрадіў вугорац Марак, які быў капітанам каралеўскай пяхоты. Ён не пайшоў у пралом ці таму, што ня меў духу, ці то па згодзе з праціўнікам». Аблога працягвалася яшчэ амаль два гады.

А пакуль што маскоўскі самодержац Васіль Шуйскі выступае з 35-тысячным войскам, каб дапамагчы недаціснутым смаленцам. З гэтага моманту каралеўскае войска дзеліцца напалам: адна палова, разам з каралём і гетманам, мусіць заставацца пад Смаленскам, другая, складзеная з наймітаў, — ісьці насустрач Шуйскаму. Чы не наго-

да для расколу? Буйныя польскія магнаты, паны Патоцкія, што прывялі 2000 вершнікаў, не жадаюць выступаць «у полі», бачачы хуткую здачу цытадэлі і хочучы запісаць славу за ўзяцце Смаленску на сваё імя. Гетман Жалкеўскі, «бачачы іх няшчырасьць і ведаючы, як неабходная гэтая апэрацыя, насуперак звычаю і прыстойнасьці» кідае лягер, караля і кіруе сваю частку войска насустрач Шуйскаму.

Пахолкі захапілі горад

Уся далейшая апэрацыя — чыстая авантура ад пачатку да канца. Крыху болей пасьці тысяч шляхціцаў мусілі разьбіць умацаванае швэдзкім корпусам войска Шуйскага і захапіць Маскву. Як перыну асмаліць. Што казаць пра настроі шляхты ў войску Рэчы Паспалітай, калі іх пахолкі*, выпраўленьня сабраць правянт пад Бранскам, заадно заваёўваюць Рослаў.

Частка маскоўскага войска (Маскевіч дае лічбу 8000, але яна відавочна перабольшаная) атайбавалася на рацэ Сеж у чаканьні асноўных сілаў Шуйскага. Абклаўшы гэтую частку дзьвюма ротамі і казакамі, астатняе сваё вой-

Дыяруш Самуіла Маскевіча

Паводле: Анталёгія даўняй беларускай літаратуры. IX — першая палова XVIII ст. — Менск: Беларуская навука, 2005.

* Пахолак — збраяносец, слуга

беларускай шляхты

ска польны гетман кіруе на-
сустрэч Шуйскаму, каб засьпець яго зьнянацку. 2500 вершнікаў (Энцыклапедыя гісторыі Беларусі дае лічбу 6325) і 200 чалавек пяхоты, коньніцы, некалькі лёгкіх гармат. 24 чэрвеня 1610 году гэты атрад прабіраецца ўначы праз лес і нечакана апынаецца перад праціўнікам. Лягер Шуйскага засьпеты зьнянацку. Жулкеўскі падпальвае суседнюю вёску, каб дымам прыхаваць сапраўдную колькасць сваіх вояў, і загадвае трубіць у трубы, біць у бубны. Саюзныя з маскоўцамі швэды выступаюць насустрач, войска Шуйскага таксама.

«Пры нашай малалікасьці жахліва было нават кінуць позірк на гэту незлічоную процьму ворага», — какетнічае аўтар дзёньніка, і на старонках закіпае бой. «Няхай пра гэту бітву апавядае больш падрабязна той, хто толькі дзівіўся на яе, а мне цяжка было, і губы перасыхалі». Не, тут ён ізноў какет-

нічае. А, вось «Ад золку летняга дня і да абеду гадзін пяць» роты, «якім па восем або дзесяць разоў даводзілася садзіцца на коней і выходзіць на бой», безвынікова таўкуцца па полі, трымаючы праціўніка, але не зьмянаючы яго. Паступова прыходзіць ацверзеньне — іх мала, яны на чужой зямлі, і на літасць разьлічваць ужо не прыходзіцца. Да таго ж «у нас ва ўсім [узбраеньні] была нястача, а ў яго [праціўніка]

павялічвалася і сіла, і бадзёрасьць. Нягледзячы на гэта, нашыя воіны па звычаі кідаюцца з харугвамі на перадавыя шарэнгі неспрыяцеля з клічам: да бою, да бою! Але марна. Няма ні сіл, ні рыштунку. Нават ня бачна ні палкоўнікаў, ні ротмістраў. Аднак мы ўступаем у бітву і зьмешваемся, як у віры, але гэта нам мала чаго дае: вораг ужо бачыць нашу слабасьць».

Перамогу ў гэтай бітве

шляхцокам прынеслі самі маскоўцы. Два аддзелы іх райгараў перайшлі ў кантранаступ. Адзін стрэліў і пачаў вяртацца пад абарону свайго войска, другі стаў набліжацца, каб даць свой залп. Вось у гэты момант ці то раздражнёныя дзёрзкасьцю ворага, ці то зь перапуду шляхцокі ідуць на новую авантуру — налятаюць на занятыя манэўрамі райтарскія аддзелы, зьмятаюць іх (тыя зьмятаюцца надзіва лёгка, хвіліна — і ўсе першыя шэрагі ахоплівае, хвалямі разыходзіцца паніка), а за імі і астатнія маскоўскае войска.

Пасьля гэтай бітвы швэдзкі корпус здраджвае Шуйскаму, той уцякае ў Маскву, не спадзеючыся на рэшткі сваёй армады, каб урэшце знайсці там манастава, сьмерць і вечны супакой.

Маскоўскі пастой

Самуіл Маскевіч у складзе каралеўскага войска едзе ў Маскву. Бяз стрэлаў, бітваў сталіца прымае на пастой жменьку заваёўнікаў — тыя, каб ня кідалася ў вочы іхная малалікасьць, увайшлі «бяз ладу» і адразу разбрыліся на пастой.

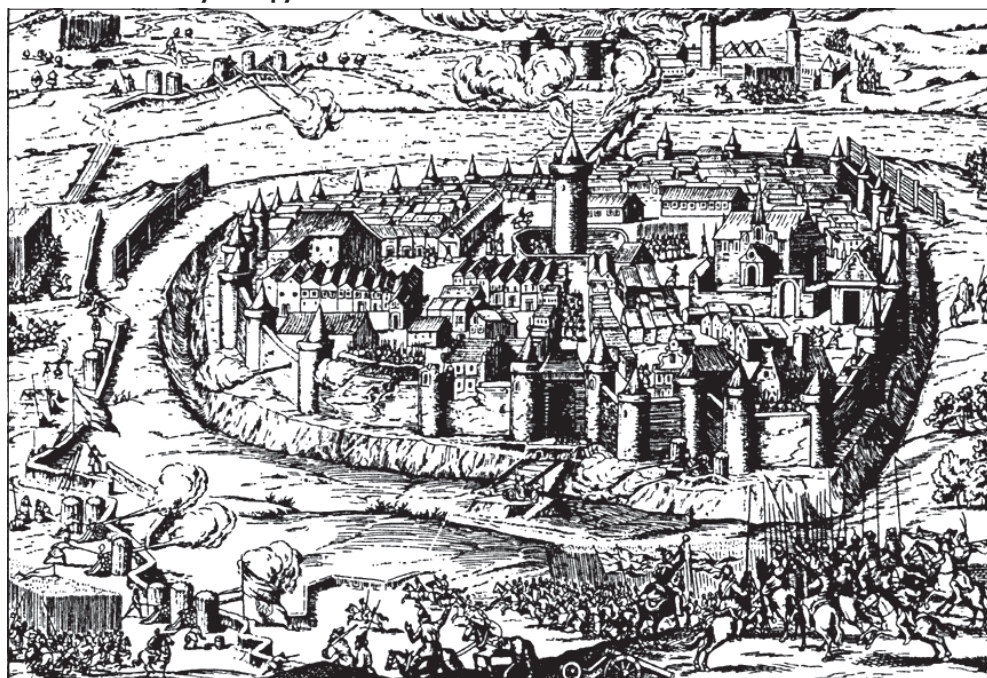
Пастой, рыхтаваны на месяц, завяршыўся праз паўгара года. Пазьней гісторыкі напішучь, што завяршыць авантуру паспалітай шляхты ня даў сам кароль Жыгімонт — схіляючыся да ідэі уніі Рэчы Паспалітай з Расеяй, ён не адпусьціў свайго сына ў Маскву прымаць царскі тытул. Гэта, а таксама натуральны народны гнеў супраць свавольстваў шляхты, падняло расейскі люд на паўстаньне і канчатковае выгнаньне інтэрвэнтаў.

Пра свавольствы шляхты

Атака гусараў Рэчы Паспалітай у бітве пад Клушынам.

Аблога Смаленску беларуска-польскімі войскамі.

Авантура беларускай шляхты

Маскевіч піша з шчырай скрухай, хоць з часам, са зьменай настрою ў паспалітым войску, скруха мінае. «Дзікасьць», грубасьць маскоўскага люду штурхае шляхту на пераасэнсаваньне ўласных каштоўнасьцяў, так што нарэшце ў дзікай краіне ім можна ўсё тое ж, што дазваляюць сабе тубыльцы. Так, калі першага таварыша-свавольніка шляхта карае сьмерцю за тое, што п'яны страляў па праваслаўных абразах, то наступнага вырашае караць не паводле сваіх законах, а паводле мясцовых. Замест сьмерці за гвалт над баярскай дачкой нейкаму пахолку даюць бізуноў. У выніку задаволенымі засталіся і байрын, і пахолак. Што цяпер магло стрымаць шляхцоў ад гвалту, выкраданьня жанок?

Іх норавы

Дарэчы, пра грубасьць Маскевіч няк ня можа зразумець расейцаў, што праклінаюць і здэкуюцца з сваіх абразоў за тое, што тыя не ўрававалі іх ад рабаваньня ці згубы жывёлы («мы на вас молімся, а вы!»). Як ня змог ён зразумець Івана Жахлівага, які ў часе пасьпяховае вайнае кампаніі абдорваў смаленскую царкву Міхаіла Арханёла, аж зрабіў ёй залаты копул, а ў часе няўдалай — загадаў абдзерці зь ейных сьцен усё начыньне і скарбы, а копул зьнесці стрэлам з гарматы. Маскевіч не разумее расейцаў наагул, для яго гэта іншая культура, прычым іншая да непрыстойнасьці.

Надта кампліментарна для маскоўцаў пачатку XVII ст. будзе гучаць думка, што тут, на старонках «Дыярыюшу» сустракаюцца розныя цывілізацыі. Практычна ў кожным фрагманце ўспамінаў пра

маскоўскае «гасьцяваньне» Маскевіч дазваляе сабе сваю высакародную пагарду.

Яму не падабаецца маскоўская ежа («акрамя той здобы, што падобная на французскую»), яму не падабаецца, як на банкце іх частавалі мядамі («за кожным разам падавалі розныя, каб паказаць, як багата ў іх царстве. Нашы хацелі напіцца і прасілі падліваць, але аднаго гатунку, аднак маскоўцы рабілі па-свойму»), яму не падабаюцца застольныя забавы — мала што тут ніхто ня танчыць («ліцаць, што шанюнаму чалавеку непрыстойна танцаваць»), дык няма ніякай музыкі (дзеля іх, гасьцей, праўда, запрашалі лірнікаў, але што там за музыка — трымценьне на адной ноце), а ўвесь адпачынак — гэта скокі блазнаў і «надзвычай бессаромныя прыпеўкі».

Дый «жэняцца яны амаль што як габрэі» (будзем літасцівыя за некарэктнасьць, усё ж сын свайго часу) — наўрад ці нэўтральна заўважае аўтар. У Маскве жанок трымаюць пад замком і ў чорным целе, усё жыцьцё не даючы выходзіць з двара.

Тут не займаюцца навукамі, бо яны забароненыя на загад

цара («які баіцца, каб не знайшоўся хто мудрэйшы за яго, бо тады народ пагрэбуе ім і абярэ царом мудрэйшага»). Як пра дзіва дзіўнае Самуіл Маскевіч распавядае пра баярына часу Івана Жахлівага, які меў прагу да моваў і вымушаны быў прымаць настаўнікаў — немца, паляка — употай, уночы, пераапанутых у рускія апраткі.

Аднак няма ніякай пагарды там, дзе звычай маскоўцаў

Вам добра ваша
воля, а нам — наша
няволя.

.....

сугучныя сацыяльнай філязофіі самога Маскевіча. «У гутарках нашы, выхваляючыся сваімі вольнасьцямі, раілі ім аб'яднацца з польскім народам і таксама прыдбаць свабоду. Але расейцы на гэта наўпрост адказвалі: «Вам добра ваша воля, а нам — наша няволя. У вас ня вольнасьць, а свавольства, якога ня ведаем мы, бо ў вас моцны прыгнятае і рабуе слабoga. У нас жа самы знатны баярын ня мае права пакрыўдзіць самага

апошняга прасталюдзіна, бо на першую ж скаргу цар робіць суд і расправу. А калі ж сам цар са мною абдзецца несправядліва, дык гэта ягонае царскае права, бо ён, як Бог, і карае, і даруе».

На радзіму — расчараваныя

Дзе-нідзе пачатковы скепсіс Маскевіча гасьне. Ён пачынае глядзець наўкола вачыма падарожніка, лёсам закінутага ў гэты такі блізкі і такі далёкі сьвет. Крэмль, Кітай-горад, майстэрства рамесьнікаў, зухаватасьць ліхадзеяў (што не збяліся днём навідавоку скрасьці ў Маскевіча каня) — Расея, далёкая экзатычная краіна, такая яшчэ простая і, часам, цікавая — плыве ў «Дыярыюшы» праз дым пажарышчаў, кроў, гвалт, ня зьмешваючыся, аднак, з гэтай бязлітаснай і бессэнсоўнай вайной. Ужо не авантурай, далёка не. Абкладзеныя з усіх бакоў атрадамі паўстанцаў, ад кожнага селяніна-правадніка чакаючы здрады, шляхціці рвуцца на радзіму — лясамі, балотамі, галодныя, злыя, не дачакаўшыся грошай за службу, расчараваныя ў сваім нерашучым каралі і недальнабачных камандзірах. Ірвуцца і прарываюцца, напасьледак, ужо на самым памежжы ледзьве ня трапіўшы ў пастку. Ім усё ж такі здрадзіў селянін-праваднік. Адсеклі галаву.

Вяртаньне дахаты ўсяго ў двох радках — «Знарок затрымаўся ў брата, каб не ісьці разам з войскам празь Літву». Не нясуць больш за войскам крылы слаўтае Клушынскае бітвы. Вось і ўсе эмоцыі, уся патэтыка і патас. Так вяртаўся з вайны стомлены трыццацідвохгадовы ваяр. І прыблізна так вярталася зь дзікай чужой краіны ўся нападзубытая авантура беларускай шляхты.

Лісоўчык – ваяр шляхецкага «спэцназу» ў XVII ст. Гэтыя аддзелы лёгкай кавалерыі, створаныя Аляксандрам Лісоўскім, наводзілі паніку ў тылах маскоўскіх войскаў.

Арытматычная памылка

Што сьвяткуе Расея 4 лістапада? Піша Алег Дзярновіч.

Паводле афіцыйнай версіі, замацаванай папраўкаю да Кодэксу законаў пра працу Расейскае Фэдэрацыі, 4 лістапада Расея сьвяткуе «гадавіну вызвалення Масквы ад польскіх інтэрвэнтаў і заканчэння Смутнага часу ў 1612 годзе». Але спробы знайсці ў гістарычных крыніцах абгрунтаванне гэтай даты будуць марныя.

«Смутай» расейскія інтэлектуалы і сучаснікі назвалі сытуацыю, якая панавала ў Расеі першыя два дзесяцігодзьдзі XVII ст. Цяпер гісторыкі амаль аднадушна называюць тыя падзеі першай у гісторыі Расеі грамадзянскай вайною, у якую супрацьлеглыя бакі ўцягнулі авантурыстаў зь ліку шляхты Рэчы Паспалітай, а потым ужо сама Рэч Паспалітая і Швэцыя ўступілі ў непасрэдныя ваенныя дзеянні. Пасьля сьмерці апошняга Рурыкавіча на маскоўскім троне перапынілася дынастыя, паміж баярскімі кланамі пачалася барацьба за ўладу. Выйгралі Раманавы, якія сканструявалі, стварылі з свайго служкі Дзімітра-самазванца, аднаго, другога, адрэзаўшы гэтым самым шлях да ўлады Гадуновым ды Шуйскім. Калі ў 1613 годзе Раманавы авалодалі маскоўскім тронам, яны пачалі змяняць памяць пра Вялікую смуту, паказваючы гэты час не як пэрыяд міжусобнай барацьбы за ўладу, а як вайну праваслаўя з каталіцтвам, заходнімі інтэрвэнтамі і езуітамі.

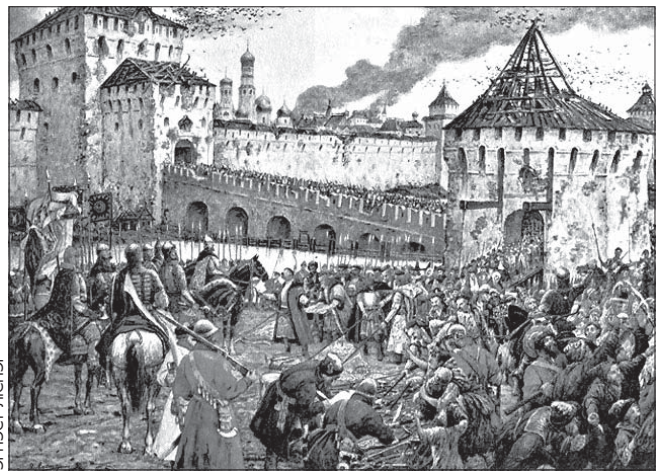
Грамадзянская вайна была паказаная як вайна за веру. Можна дастаткова рэзка сказаць, што ў міжусобіцы Раманавы выкарысталі ліцьвінскую і польскую шляхту як прыладу барацьбы. У гэтым заключаецца глыбокі фальш у расейскай гістарычнай памяці.

Але што здарылася 22 кастрычніка (паводле старога стылю) ці 4 лістапада паводле новага (грыгарыянскага) стылю 1612 году? У Маскве адбываліся баі, і адзін з аддзелаў апалчэнцаў паспрабаваў уварвацца ў Кітай-горад. Пасьля непрацяглага бою (хутчэй, сэрэй невялікіх сутыкненняў) апалчэнцы занялі другую па значнасці частку ўмацаванняў расейскай сталіцы. Гарнізон Рэчы Паспалітай адступіў у Крэмель. Ці быў гэты эпізод вырашальнай у ваенным сэнсе падзеяй у ходзе вызвалення Масквы? Ці наблізіў ён заканчэнне для Расеі Смутнага часу? Сучаснікі, прынамсі, такога не ўспрымалі. Хоць крамлёўскія піяршчыкі пачатку XXI стагодзьдзя падаюць яго менавіта такім чынам.

На каляндарны выбар паўплывала царкоўная традыцыя, бо на 22 кастрычніка паводле старога (юліянскага) стылю летазьлічэння і 4 лістапада паводле новага (грыгарыянскага) стылю прыпадае Дзень Казанскае іконы Божэ Маці, якая стала сымбалам расейскіх апалчэнцаў. Але ўся праблема ў тым, што 22 кастрычніка

Вянчаньне на Маскоўскае царства Міхаіла Раманав у Кастраме. 1613 год. Тагачасная гравюра.

ЭРНАСТ ЛІСНЭР

«Выганьне польскіх інтэрвэнтаў». Карціна XIX ст.

1612 году адпавядае 1 лістападу паводле грыгарыянскага календара. Так, так! Рэч у тым, што ў XVII ст. розніца паміж юліянскім і грыгарыянскім календарамі складала 10 дзён. Але зь цягам часу гэтая розніца нарастае, і ў пачатку XX ст., калі Расея перайшла на новы стыль, каляндарных адрозьненняў «набегла» на 13 дзён. Вось і сталі баі 22 кастрычніка 1612 г. падзеямі 4 лістапада, хоць, паводле нашых суайчыннікаў-эмуарыстаў, што сядзелі ў абложаным Крамлі, гэта адбывалася 1 лістапада. Сучасная расейская ўлада цалкам даверылася царкоўнаму календару, у аснове якога ляжыць гадавы цыкль сьвятаў і дзён памяці, што паўтараюцца на

працягу стагодзьдзяў. Калі спатрэбілася прывесці паралельныя даты, сьвята Казанскае іконы аказалася «пасунутым» на 4 лістапада. У XXII стагодзьдзі гэты дзень перамесціцца ўжо на 5 лістапада. У такім разе гонка за часам будзе бясконцай і беспаспяховай.

Крэмель паставіў расейскіх гісторыкаў і настаўнікаў у складанае становішча. Як без нацяжак і фальшаваньня патлумачыць школьнікам ды студэнтам, што гэта за акт народнага адзінства здзейсьніўся 4 лістапада 1612 году і чаму пасля «заканчэння Смуты» расейцы яшчэ шэсьць гадоў працягвалі змагацца адзін з адным ды ваяваць супраць замежнікаў?

Першы ў свеце дзяржаўны банк і першыя банкноты: беларускі след

Беларус у мінулым быў ня толькі «панам сахі і касы». Сярод нашых продкаў былі й буйныя бізнэсоўцы й банкіры эўрапейскага ўзроўню. Піша Андрэй Катлярчук (Стакгольм).

Сёлета 30 лістапада святкуе 400-ю гадавіну Дзяржаўны банк Швэцыі (Riksbanken) — першая такая ў свеце ўстанова. Цэнтральны банк Швэцыі вядомы ня толькі як вялікая фінансавая кампанія, але і як найбуйнейшы навуковы фонд, што падтрымлівае развіццё тэхнічных і гуманітарных досьледаў у краіне.

Але якое дачыненне мае гэты юбілей да Беларусі — спытае чыгач? Самае беспасярэдняе. Чалавек, які заснаваў банк Швэцыі і прыдумаў першыя ў Эўропе банкноты, працаваў у старажытнай Беларусі, валодаў старабеларускай мовай ды нават па маці быў беларусам. Пошук у

архівах Швэцыі дае мажлівасць падрабязна распавесці пра гэтыя прыгоды.

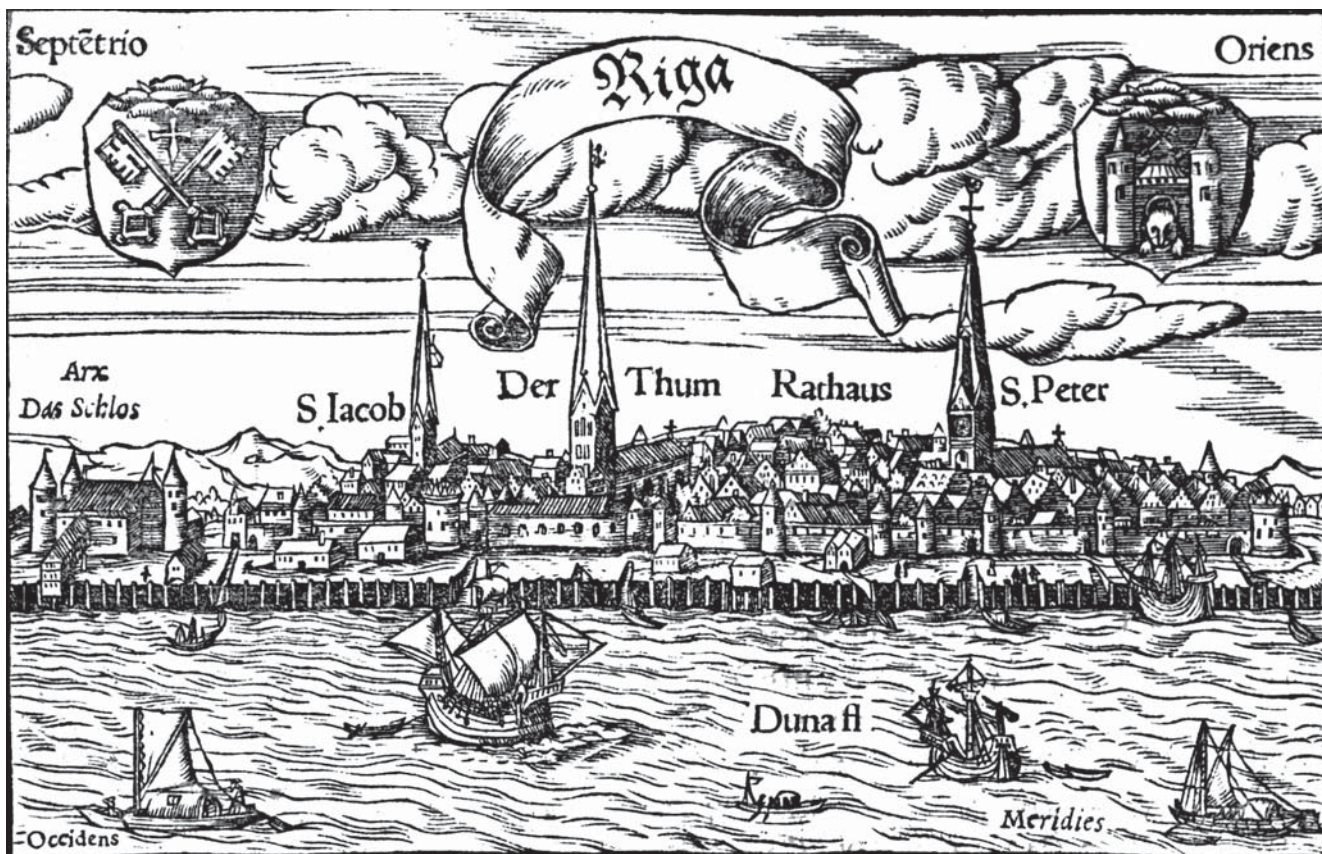
15 чэрвеня 1611 г. у Рызе нарадзіўся хлопчык на імя Ганс Вітмахэр (Hans Wittmacher). Нягледзячы на здавалася б нямецкае прозвішча, хлопец ня быў немцам. Ягоны бацька, галяндзкі месьціч, прыехаў у Рыгу ў пошуках лепшай долі. Тут ён распачаў лясны гандаль з Віцебскам і Полацкам. Дачка аднаго з ягоных беларускіх партнёраў шляхціцка Ганна Бельская стала жонкай нашага галяндца. Напалову беларус Ганс Вітмахэр быў суайчыньнікам нашых продкаў, бо нарадзіўся як падданы ВКЛ — Рыга

Карл X Густаў (выява на тагачасным мэдалі), які даў дазвол на адкрыццё першага ў свеце дзяржаўнага банку.

знаходзілася тады пад кіраваннем Рэчы Паспалітай. Але ў 1621 г. у жыцці гараджанаў адбылася значная зьмена. Места Рыскае адышло да Швэцыі. Рыга, а не Стакгольм, была найбуйнейшым горадам Швэцыі з 1621 па 1721 г.

Эканамічны патэнцыял Рыгі грунта-

ваўся на гандлі зь Беларусьсю. Менавіта Рыга была «нашай брамай у Заходнюю Эўропу». Места было заснаванае немцамі ў 1201 г., але ўжо ў 1229 г. паўстала першая гандлёвая дамова паміж Рыгай і Полацкам, Віцебскам і Смаленскам. Гэта, дарэчы, першы вядомы помнік на старабеларускай мове. Дамова дазваляла нашым продкам вольна гандляваць і жыць ў Рызе. Гэтак у XIII ст. у старой Рызе паўстаў значны беларускі квартал, што гуртаваўся вакол праваслаўнай царквы Сьвятога Міколы. Царква была пад юрысдыкцыяй полацкага ўладзькі. Такім чынам, беларусаў, а не латышоў трэба лічыць другімі пасья немцаў гістарычнымі жыхарамі сталіцы сучаснай Латвіі.

«Еду ў Рыгу па соль па скрыгу», — кажа наша старая прыказка. Салігорскую яшчэ не было — уся жыцьцёва неабходная соль паступала ў Беларусь ажно з Партугаліі праз Рыгу. Праз Рыгу ішоў шкоцкі і данскі селядзец (тады танны, а сёньня дарагі, ён дагэтуль лічыцца адной з галоўных страваў беларускай кухні). Дзьвіной рыскія купцы везлі ў Беларусь шва, віно, цукар, мэталёвыя рэчы, закрасы. Зь імі ехалі да нашай краіны швэды, што тады не ўспрымалася як экзотыка. Шмат хто зь іх асядаў настая ў ВКЛ.

Швэд Рыгор Барастус складаў панегірычныя вершы ў гонар Лява Сапегі. У той самы час іншы швэд Ляўрэн Боей славіў Яна Караля Хадкевіча. Конрад Гётке ілюстраваў беларускія кнігі. Ляўрэн Горн працаваў настаўнікам Януша Радзівіла. Майстар Самуэль Вэбэр вырабляў канаты. Нарэшце Рыгор Штэтэнбэрг падрабляў у Горадні тастамэнты. Усе гэта сьведчыць, што тады Беларусь і Швэцыя знаходзіліся ў супольным эканамічным і праўным полі — правобразе сучаснага Эўразьвязу.

Што везлі ў Швэцыю беларусы? Перадусім гэта пянька (зь яе рабілі канаты і вярхоўкі). Рыга была сусветным манопалістам у гандлі пянькой. «Русінская, якасная і чыстая пянька» была ў два разы даражэйшая за «маскоўскую». Апрача пянькі, стругамі шлыў у Рыгу воск (бадай, уся Эўропа чытала пад беларускія сьвечкі), скуры, лес, смолы. Рыская гільдыя купцоў зь Беларусьсю была найзаможнейшая і фактычна кіравала рыскім магістратам. Менавіта да гэтай гільдыі належала сям'я Вітмагераў-Бельскіх. Іх галоўным партнэрам была радзіна віцебскіх мільянераў-купцоў Аверкаў. Разам яны пабудавалі магутную гандлёвую карпарацыю, што злучыла Віцебск з Рыгай, Амстэрдамам і Стакгольмам.

Сярод купцоў Віцебску было шмат пратэстантаў. Але Аверкі ў часы уніі трымаліся праваслаўя, бадай з эканаміч-

Герб — адзнака шляхецтва, дараванага Гансу Вітмагеру каралём за заслугі перад дзяржавай.

ных прычынаў: у Швэдзкім каралеўстве забаранялася знаходзіцца каталікам. Адзін з Аверкаў склаў беларускую кроніку XVIII ст. «Віцебскі летапіс».

Новая швэдзкая ўлада рэзка павялічыла экспартныя магчымасьці рыскага порту. «Гэта было за добрым швэдзкім часам», — кажа латыская прыказка. Наш Ганс скончыў швэдзкую школу, а потым пераехаў у Стакгольм, дзе працаваў у швэдзкім Дзяржаўным калегіюме (міністэрстве) гандлю. Менавіта ў гэтай установе ў 1654 г. быў распрацаваны плян па далучэньні Беларусі да Швэцыі.

Агрэсія Расеі супраць ВКЛ і захоп Полацку і Віцебску адрэзалі Рыгу ад беларускага рынку. У выніку швэдзкай контрапалітыкі 20 кастрычніка 1655 г. ВКЛ і Швэцыя падпісалі Кейданскую унію ды злучыліся ў адну фэдэрацыйную дзяржаву. Ва уніі з Швэцыяй, апроч пратэстанцкай шляхты, было зацікаўленае беларускае і рыскае купецтва. Менавіта беларускія купцы ўсталявалі кантакт паміж вялікім гетманам ВКЛ Янушам Радзівілам і губэрнатарам Рыгі і Лівоніі швэдам Магнусам дэ ля Гарды. Купцы-беларусы выдалі 100 тысячаў талераў крэдыту на падтрымку прашвэдзкай палітыкі Радзівіла. Былі купцы і сярод падпісантаў Кейданскай уніі. Напрыклад, заможны купец з Друі Іван Харламповіч падпісаў дамову кірыліцай, па-беларуску. Віцебскі купец Васіль Гіра пазычыў «на патрэбы караля швэдзкага» вялікія грошы — амаль 3 тысячы талераў.

Кейданская унія паклала пачатак зорнай кар'еры Ганса Вітмагера. Як швэдзкі ўраднік і знаўца беларускай і польскай моваў, ён быў прызначаны дэ ля Гарды галоўным падатковым інспэктарам на ВКЛ. Нашай шляхце было цяжка ўжыц-

ца з новым ураднікам. Ад акуратнага швэда, што валодаў беларускай мовай і ведаў Беларусь, немагчыма было схаваць прыбыткаў. У выніку ў 1656 г. паўстала скарга беларускай і літоўскай шляхты на новага інспэктара.

Але Кейданская унія хутка заняпала. Прапольская шляхта Жмудзі ўзьняла паўстаньне. Расея акупавала Браслаўскі павет і Інфлянты. Страціўшы працу, фінансіст Ганс Вітмагер прапанаваў каралю Швэцыі Карлу Х новы дзэрзкі праект, які дазваляў знайсці ва ўмовах вайны дадатковыя грошы.

30 лістапада 1656 г., у свой Дзень народзінаў, Карл Х даў дазвол на стварэньне пад кіраўніцтвам Ганса Вітмагера Stockholm Banko — першага ў сьвеце цэнтральнага банку. Але галоўным вынаходніцтвам Вітмагера былі банкноты. Папяровыя грошы існавалі ў старажытным Кітаі, але не былі банкаўскімі крэдытнымі знакамі. У Стакгольме Ганс распрацаваў друк банкнотаў наміналам у 5, 25, 100 і 1000 швэдзкіх талераў. Кожная банкнота рабілася ўручную, зь якаснай ільняной паперы (менавіта зь лёну вырабляюцца амэрыканскія даляры, што не пеуюцца з часам), і выдавалася за асабістым подпісам Ганса. Новыя грошы ахвотна набывала насельніцтва за вялікія, цяжкія, нязручныя і ня вельмі каштоўныя швэдзкія медныя «платы»-грыўны. За новыя банкноты можна было набыць што заўгодна ці ў лобы час абмяняць. Новыя лёгкія і надзейныя грошы хутка набылі папулярнасьць. Посьпех быў абсалютны. За заслугі перад дзяржавай Ганс Вітмагер быў набілітаваны як шляхціц і атрымаў ад караля, паводле швэдзкай традыцыі, новае імя і прозьвішча — Ёван Пальмструх (Johan Palmstruch). Пад гэтым імем ён і вядомы сучасным швэдам. Але, відаць, не выпадкова свой герб новы швэдзкі шляхціц размаляваў у бел-чырвона-белы колер.

Пахаваны Пальмструх у зборы мястэчка Тэбію Стакгольму (Täby кутка). Пра беларускае паходжаньне першага банкіра сучасным швэдам, на жаль, невядома.

Жыцьцё Ганса Вітмагера, апрача моцных сувязяў зь Беларусьсю, ламае шмат якія стэрэатыпы. Аказваецца, беларус у мінулым быў ня толькі «панам сахі і касы». Нашыя продкі (тыя ж Аверкі) былі бізнэсоўцамі зэрапейскага ўзроўню. Нават ва ўмовах шляхецкай рэспублікі ВКЛ, што, у адрозьненьне ад Швэцыі, ня мела яснай дзяржаўнай палітыкі ў падтрымку прыватнага гандлю, беларускія купцы збудавалі фінансавыя імперыі. Гэта дае надзею што да пэрспэктываў сучаснага беларускага бізнэсу, бо ўсё новае — гэта добра забытае старое.

MODERNES ET BRILLANTES

3

ЛІСТАПАДА

КЗ Менск (малая зала)

19:00

Гранд
КАНЦЭРТ

WZ-ORKESTRA
і Зьміцер
Вайцюшкевіч

Удзел беручы:

Святлана
Зелянкоўская

Тамара
Лісіцкая

Маша
Лагодзіч

Ганна
Чыстасердава

Даведкі па тэлефоне:
№ 206-66-38, № 608-96-08

ПУБЛІЧНАЯ ЛЕКЦЫЯ

Постаць Міхала Баброўскага ў беларускай гісторыі

Такая тэма лекцыі, якую 10 лістапада прачытае доктарка гістарычных навук, прафэсарка Святлана Марозава ў клубе каталіцкай інтэлігенцыі імя сьв. Кірылы Тураўскага. Паседжаньне клубу адбудзецца ў касьцёле сьв. Яна Хрысьціцеля (вул. Пляханава). Пачатак а 18:30.

ВАРТА ПАГЛЯДЗЕЦЬ

Субота, 4 лістапада

«Лад», 09.15

«Стары Хатабыч».

Расея (СССР), 1956, рэж. Генадзь Казанскі.

Казка паводле аднайменнай аповесці Лазара Лагіна.

Школьнік Волька знаходзіць гарлач з джынам. Стары чараўнік кідаецца выконваць жаданні свайго гаспадара, ды толькі час ужо зьмяніўся...

Піянерскае выхаваньне джына дапамагае вызначыць асноўныя адрозьненні між фэадалізмам і сацыялізмам.

НТВ, 13.55

«Сорак першы».

Расея (СССР), 1956, рэж. Рыгор Чухрай.

Рамантычная драма паводле апавяданьня Барыса Лаўрэнева.

Паручнік Гаваруха—Отрак і рэвалюцыянэрка Марутка закахаліся. Каханьне на закінутай высьпе ламае клясавыя бар'еры. Стыхія любові пагражае абавязковай «савецкай» нянавісьці...

Адзін з асноўных фільмаў адлігі. І фінальны стрэл вяртае нянавісьці свае правы.

НТВ, 17.10

«Сьвяточны дзень».

Францыя, 1949, рэж. Жак Таці.

Эксцэнтрычная камэдыя.

Рэжысэрскі дэбют арыгінальнага французскага камэдыёграфа (Таці сыграў і галоўную ролю). Гумар Таці лірычны і ірацыянальны, сумны й эксцэнтрычны. Таці — адзін з найлюбімейшых рэжысэраў Атара Іясэліяні.

«Лад», 20.45

«Іншыя».

Гішпанія—Францыя—ЗША, 201, рэж. Алехандра Амэнабар.

Містыка.

У старым доме пасяля вайны жыве жанчына зь дзецьмі, якая чакае мужа. Дзеці хварэюць ад сонечнага сьвятла і да таго ж пакутуюць ад прывідаў, якія зьяўляюцца ім. Геранія спачатку ня верыць прыдумкам, але праўда станеца страшнаю...

Выкшталцоная містыка Алехандра Амэнабара з прадуманай драматургіяй сьвятла і халоднай гістэрыкай Ніколь Кідман.

СТВ, 21.20

«Зламаная страла».

ЗША, 1995, рэж. Джон Ву.

Баявік.

Тэрарыст-вайсковец крадзе бамбардавальнік зь ядравымі бомбамі й шантажуе ўрад Злучаных Штатаў. Але на такі выпадак заўжды знойдзецца адпаведны герой...

Удалы камэрцыйны баявік з Джонам Траволтам і Крыстыянам Слэйтэрам.

Нядзеля, 5 лістапада

АНТ, 21.35

«Шчасьлівая лічба Слэвіна».

ЗША, 2005, рэж. Пол Макгіган.

Крымінальная драма з гіранічнымі інтанацыямі.

Недарэку Слэвіна прымаюць за гангстэра. І ў аплату пазыкаў прапануюць забіць канкурэнта. Але сытуацыя куды небясьпечнейшая... для гангстэраў.

Брус Уіліс у ролі наёмнага кілера, Морган Фрыман і Бэн Кінгслі — гангстэры.

Андрэй Расінскі

КІНО НА DVD

КАМΠΑЊЭНЫ / Радые Амэрыка (Radio America).

Камэдыя, ЗША, 2006, рэж. Робэрт Олман.

У ролях: Вудзі Харэлсан, Томі Лі Джонз, Ліндсэй Лохан.

Апошні этэр эстраднага радыёшоў. Сэстры, якія сьпяваюць кантры, недарэка сьледчы, вакальны дуэт каўбоеў, анёл...

Менск, Кісялёва, 12, 643-21-08

25 лістапада 19:00

Палац Прафамозаў (ст.м. Кастрычніцкая)

вялікі сольны канцэрт
гурт сярэднявечнай мўзыкі

СТАРЫ ОЛЬГА

Даведкі: 6490888, 7662425

Каб штотыдзень атрымліваць газету, дасылайце адрасы і прыватныя ахвяраваньні

Каб гарантавана чытаць «Нашу Ніву» цяпер, калі «Саюздрукам» і «Белпошце» забаронена распаўсюджваць газету:

- 1) Просім усіх ахвотных чытаць газету **паведамляць у Рэдакцыю свае адрасы і тэлефоны. Гэта можна зрабіць па тэлефоне, факсам, праз пошту ці электронную пошту.** Тэлефоны: (017) 284-73-29, (029) 260-78-32 (МТС), (029) 618-54-84, e-mail: dastauka@tut.by, паштовы адрас: а/с 537, 220050 Менск.
- 2) Просім кожную сям'ю чытачоў **пералічваць на рахунак газэты ахвяраваньне з разьліку 6 000 рублёў на месяц.** Гэтага будзе досыць для выхаду і дастаўкі газэты. **У блянку банкаўскага паведамленьня ці паштовага пераказу, калі ласка, дакладна і разборліва пазначайце адрас, у тым ліку індэкс і код пад'езду.** Тыя, хто перакажа 18 000 рублёў за раз, забясьпечыць выхад газэты на тры месяцы. Хто ж мае магчымасьць пераказаць 36 000 рублёў, зможа чытаць «НН» паўгоду.

Дзякуй

Аляксандру Б., Мікіту З., Уладзімеру К., Юр'ю Ш., Галіне В., А.С., Алегу Л., Валянціне Ш., Ружане Б., З.К., Валянціне Дз., Алегу Ч., Ігару П., Мікалаю А., Паўлу Д., Уладзімеру І., Анатолю Л., А.М., Д.С., Алегу А., С.С., Мікалаю Л., Але С., Ларысе Ф., А.Л., Аляксею К., Аляксандру Ф., Л.Г., Т.П., А.Б., Яўгену Ш., Эдуарду К., Я.М., Э.К., Паўлу С., Аляксандру Л., Паўлу К., Яўгену А., Антону А., Тацяне Р., В.Г. зь Менску. М.Я., Сяргею К. з Жодзіна. С.Ц. зь Лепельскага раёну.

В.В., Івану М. з Маладэчна.
Віктару Л., Зьмітру Ж. з Воршы.
Алене М. зь Бярозы.
А.Б., А.С. з Магілёва.
Іне П. з Пухавіцкага раёну.
Сяргею В. з Баранавічаў.
Міхаілу Т. са Слуцку.
В.Д. з Барысава.
Сяргею З. з Салігорску.
Уладзімеру В. з Кобрына.
Сяргею С., Аляксандру З. з Полацку.
Ганьне К., Васілю Р. зь Віцебску.
Паўлу С. з Горак.
Аляксандру Ч., Кірылу Р. з Гомелю.
Ірыне Ж. з Наваполацку.

ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ	Фонд выданьня газэты «Наша Ніва», УНП 101 115 521					
	МГД ААТ «Белінвестбанк», вул. Калектарная, 11, Менск, код 764					
	Рахунак атрымальніка	3015 212 000 012			Асабовы рахунак	
	_____					
Касір	(прозьвішча, імя, імя па бацьку, адрас)					
	Від аплаты				Дата	Сума
	Ахвяраваньне					
КВІТАНЦЫЯ	Фонд выданьня газэты «Наша Ніва», УНП 101 115 521					
	МГД ААТ «Белінвестбанк», вул. Калектарная, 11, Менск, код 764					
	Рахунак атрымальніка	3015 212 000 012			Асабовы рахунак	
	_____					
	(прозьвішча, імя, імя па бацьку, адрас)					
	Від аплаты				Дата	Сума
	Ахвяраваньне					
Касір	М.П.					

На які рахунак пералічаць грошы?

Ахвяраваньне можна перавесці ў любым аддзяленьні банку, на любой пошце. Улічыце, што пры пераказваньні грошай паштовым пераходам пошта спаганяе дадаткова 3%, а пры пераводзе грошай празь «Беларусбанк» працэнту не бяруць. На банкаўскай квітанцыі ў графе «Від плацяжа» трэба пазначыць: «Ахвяраваньне». У графе: «Атрымальнік плацяжа» трэба пісаць: «Фонд выданьня газэты «Наша Ніва», УНП 101 115 521». У графе «Найменаваньне банку» трэба пісаць: «МГД ААТ «Белінвестбанк», вул. Калектарная, 11, Мінск, код 764». У графе «Рахунак атрымальніка» 3015 212 000 012. Пры перасылцы грошай па пошце тое самае трэба пісаць у рубрыках «Каму» і «Куды».

WWW.SVABODA.ORG

2 лістапада — Дзяды

Яны адышлі ад нас за мінулы год

Генадзь Айгі — народны паэт Чувашыі.
Густава Аркас (Gustavo Arcos) — патрыярх кубінскіх дысыдэнтаў. У 50-я ўдзельнічаў зь Фідэлем Кастра ў барацьбе супраць дыктатуры Батысты, пасля змагаўся за дэмакратыю ўжо супраць новага дыктатара.
Рэд Аўэрбах (Red Auerbach). Патрыярх баскетболу, стваральнік *Boston Celtics* і адкрывальнік талентаў Біла Расэла (Bill Russell) і Лары Бёрда (Larry Bird).
Сыд Барэт (Syd Barrett) — сымбаль і ахвяра шалёных 60-х. Вакаліст, гітарыст, адзін з заснавальнікаў псыхадэлічнага року і *Pink Floyd*.
Рычард Бёрнс (Richard Burns) — памёр у дзень чацьвёртай гадавіны здабыцця тытулу чэмпіёну сьвету па гонках.
Янка Брыль — народны пісьменьнік, клясык беларускай літаратуры.
Анна Бурда (Anna Burda) — адна з пачынальніц нямецкага эканамічнага цуду 50-х.
Джордж Бэст (George Best) — «Пэле і Марадону пашанцавала, што я столькі жлуцкіў, бо інакш пра іх ніхто і ня чуў бы», — казаў Джордж Бэст, геніяльны футбаліст, які змарнаваў талент на п'янства і ўцехі.

Міхал Вітушка — адзіны з кіраўнікоў пасляваенных нацыянальных антысавецкіх рухаў супраціву ў СССР, які выжыў у партызанцы і хаваўся ад савецкіх агентаў на Захадзе.
Аляксандар Дзямешка — адзін з заснавальнікаў «Песьняроў».
Аляксандар Зіноўеў — расейскі пісьменьнік і філёзаф, спачатку доўгія гады выкрываў абсурды камуністычнай утопіі, а пасля расчараваўся ў дэмакратыі, пачаў ідэалізаваць камунізм і нават Сталіна.
Стыў Ірвін (Steve Irvin) — славыты аўстралійскі паляўнічы на кракадзілаў, аўтар знакамітага прыгодніцкага дакумэнтальнага сэрыялу «Лавец кракадзілаў».
Алан Капраў (Allan Karrow) — гэта ён прыдумаў хэпзэнінг.
Мікола Латушкін — удзельнік беларускага руху ў Чыкага, ЗША.
Станіслаў Лем (Stanisław Lem). «Каб жа людзі наважыліся сумленна ставіцца да рэчаў, то выбівалі б на надмагіллях сакавітыя праклёны Прыродзе за такое падступства, замест таго, каб хаваць доказы ейнага злачынства пад букетамі кветак».
Д'ёрдзь Лігеці (György Ligeti) — адзін з найвыбітнейшых кампазытараў 2-й паловы XX стагодзьдзя, сымбаль музычнага авангарду з чалавечым тварам.
Ақбар Магамадзі — правадыр студэнцкіх пратэстаў у Іране.
Наджыб Мафуз — аўтар «Паданьня старога Каіру», увайшоў у гісторыю ў 1998 годзе як першы араб, узнагароджаны Нобэлеўскай прэміяй па літаратуры.
Габрыель Манталыва — першы апостальскі нунцый у Беларусі.
Слабодан Мілошавіч — кажуць, нібыта

ён памёр ад лекаў, якія прымаў нелегальна, каб даказаць суду, што за кратамі стан ягонага здароўя ўвесь час пагаршаўся.
Уорэн Мітоўскі (Warren Mitofsky) — стваральнік exit polls.
Канстанцін Мысьлівец — актывіст беларускага нацыянальнага руху на Палесьсі.
Свэн Ніквіст (Sven Nykvist) — легендарны кінааператар, уладальнік трох «Оскараў», ад 1953 году супрацоўнік Інгмара Бэргмана.
Ганна Паліткоўская — расейская журналістка, якую застрэлілі ў ейным доме ў цэнтры Масквы.
Уладзімер Плешчанка — актывіст нацыянальнага руху, адзін з найвядомейшых грамадзкіх дзеячаў Віцебску.
Ібрагім Ругова — правадыр косаўскіх албанцаў. Прыхільнік барацьбы за незалежнасьць без ужываньня гвалту.
Соф'я Самаль — апошняя ўдзельніца паваенных падзеяў, зьвязаных зь імем Янкі Філістовіча, якая атрымала 10 гадоў савецкага лягеру за супрацоўніцтва з «ворагам народу».
Альфрэда Стрэнэр (Alfredo Stroessner) — шматгадовы дыктатар Парагваю (1954—89) і прыклад для перайманьня многім маладзейшым дыктатарам.
Ксёндз Ян Твардоўскі (Jan Twardowski). «Сьпяшаймася любіць людзей, яны ж так хутка сыходзяць», — гэтыя словы сталіся афарызмам.
Арыяна Фалячы (Oriana Fallaci) — славутая рэпартэрка, якая задавала недыпляматычныя пытаньні манархам і дыктатарам.
Джон Фаўлз (John Fowles) — ангельскі пісьменьнік, клясык постмадэрнізму.
Элізабэт Шварцкопф (Elizabeth Schwarzkopf) — найславутая оперная сьпявачка XX ст.

Сабачыя гісторыі

Адзін Сабака абвясціў галадоўку. Гражданин, даведаўшыся пра гэта, сказаў: «Ну, цяпер мухі і катлеты будуць разьдзельна пітацца...»

* * *

Адзін Сабака на Дзяды схадзіў у Курапаты і выступіў на мітынг. А Гражданин увесь дзень тэлефанаваў у міліцыю і казаў, што ў курапацкім лесе няма грыбоў.

* * *

Гражданин, пераапануты ў аднаго Сабакі, паехаў на сьвята паэзіі Сыса. Усю дарогу думаў пра тое, ці будзе там выпіць і закусьць, і, прыехаўшы, запытаўся: «А ці ёсьць у вас тут каму танцы танцаваць і рыбу глушыць?..»

* * *

Адзін Сабака падышоў да магілы Сыса і заплакаў. Гражданин, пераапануты ў Сабакі, сказаў: «Харошы быў пацан! Шкада, што Шніпу пісьмы пісаў...»

* * *

Адзін Сабака абвясціў, што шукае аўтару для анталёгіі паэзіі ў перакладзе на кітайскую мову. Праз тыдзень Гражданин-паэту ў нас стала як кітайцаў.

* * *

Адзін Сабака раздаваў чамаданы. Гражданин набраў чамаданаў як панесьці і на вакзал абмяняў іх у другога Гражданина на квіток у тундру, дзе яшчэ ніхто ня бачыў дзікіх абізыянаў.

* * *

Аднаго Сабакі дэпартавалі з блізкага замежжа. Гражданин сустрэў Сабакі на вакзалі з плякатам «Пазор дзецям Паўліка Марозава!».

* * *

Адзін Сабакі быў на доўгім ланцугу. У Гражданина быў кароткі ланцужок, але з крыжыкам і залаты.

S+G

А ты падпішыся!

Каб рэгулярна атрымліваць «Нашу Ніву»,

проста паведаміце ў Рэдакцыю свой адрас. Адначасова Рэдакцыя зьвяртаецца з просьбай ахвяраваць на выданьне. Дэталь — старонка 30.

ГІСТОРЫЯ Ў «НН»

Авантура беларускай шляхты

Нашы продкі бачылі падзеі 1612 году з-за іншага боку крамлёўскага муру. Адным зь іх быў Самуіл Маскевіч зь мястэчка Сэрвач пад Наваградкам. З 21 году — прафэсійны ваяка. У 1609 годзе наняўся добраахвотнікам у войска Рэчы Паспалітай, што выправілася на Маскву... Піша Аляксей Бацуюкоў. **Старонка 22.**

Арытмэтычная памылка

Што сьвяткуе Расея 4 лістапада? Піша Алег Дзярновіч. **Старонка 25.**

Першы ў сьвеце дзяржаўны банк і першыя банкноты: беларускі сьлед

Сярод нашых продкаў былі й буйныя бізнэсоўцы, і банкіры эўрапейскага узроўню. Піша Андрэй Катлярчук (Стакгольм). **Старонка 26.**

ПРИВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

КВАТЭРА

Маладая сам'я безь дзяцей шукае 1-пакаёвую кватэру ў Менску. Беларускі парадак і своечасовую аплату гарантуем. Т.: 574-31-94

КОТАЧКА

Чорная котачка зь белай плямай на грудзях засталася сьціраючы пасля сьмерці гаспадыні. Адукуйцеся, людзі, выражуйце котку! Тэлефануйце ў любы час: 111-46-29, альбо ўвечары 286-09-66 (Кася)

ВІТАНЬНІ

Зьміцер Дашкевіч! Трымайся, браце: Мацьвее 5:10 і да Рымлянаў 8:31! Верым, можам, пераможам!

Natalka! Viñšuju z Dniom narodzinau tvajho syna, zdarouija i ščašcia vam. Siabar

КНИГІ

Новыя альбомы Віктара Шалкевіча «Гарадзец прывітаўся ў Менску», «Чырвоным па белым», «Мясцовы час», Сяргук Сокалаў-Воюш, Данчык «Мы яшчэ сустранемся», кніга «22 альбомы беларускага року і ня толькі» і інш. Лістыце на resni2006@tut.by, а таксама зьвяртайцеся да незалежных распаўсюднікаў

ПАДАРОЖЖА

Зьміцер Касьпяровіч запрашае ў сяброўскае падарожжа 12 лістапада (нядзеля) «Занкі Беларусі»: Менск—Мір—Шчорсы—Любча—Наваград—Услюб—Ліда—Менск. 19 лістапада (нядзеля): Залесьсе—Смургонь—Солы—Гервяты—Міхалішкі—Сьвір—Засьвір. Т.: 292-54-58, 110-19-28, 573-88-17, 622-57-20

ТДА «Юніёнлайн» і Антось Астаповіч запрашаюць у ванд-роўку 12.11.2006. **Ліда — Беллаграда — Вавёрка — Малы Мажэйкаў — Мураванка.** Працягласць вандроўкі — 13 гадзін (з 7-й па 20-ю). Кошт: 31 000 беларускіх рублёў. Т. 111-73-32, 224-05-44.

Ліцэнзія №02310/0277540, выдадзена 24.02.2006

«НН» СТО ГАДОЎ З ВАМІ

В.Плюшты, Віл. губ., Ашм. пав. Цяпер трохі абрабіўся і бяру яро ў замуляную ад сахі руку і пішу аб сваей вёсцы: Дзякуй Богу, у нашай вёсцы ўсякі ўмее чытаць і пісаць і не заглядае да Шмулі і да Янкі, але кожны глядзіць сваей гаспадаркі і як найлепей стараецца яе палепшыць, каб пасля яго сьмерці добра было дзецям. Маладзёж таксама не гультае і ня ходзіць, гдзе не патрэбна, а ўсе разам працуюць пры сваіх бацькох; а як прыйдзе сьвяты дзень, то ўсе зьбяруцца і слухаюць, як я чытаю «Нашу Ніву».

Франк С.

«Наша Ніва». 1911. №40.

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914),

Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч,

У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бахшанская

галоўны рэдактар Андрэй Дынько

фотарэдактар Арцём Лява

нам.галоўнага рэдактара Андрэй Скурко

мастацкі рэдактар Сяргей Харэўскі

выдавец і заснавальнік Мясцовы фонд выданьня газэты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@nn.by

On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Ссылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам А2, 6 друк. арж. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф.Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасці за змест рэкламных абвестак. Кошт свабодны. Пасьведчаньне аб рэгістрацыі гарыдычнага выданьня №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: 220030, г. Менск, вул. Калектарная, 20а—112. Р/р 3015212000012 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764.

Наклад 2621. Газэта выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісань у друк 23.00 01.11.2006.

Замова № 6120.

Рэдакцыйны адрас: Калектарная, 20а—112.